

GAZETA LITERARA

Proletari din toate țările, uniți-vă!

pag. 8
ION MARIN SADOVEANU
povestire

pag. 3:
VICTOR VINȚU
reportaj

Anul X nr. 42 (501) Joi 17 octombrie 1963

ORGAN SAPTAMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ

8 pagini 50 bani

LUNA PRIETENIEI ROMÎNO-SOVIETICE

INTILNIRI DE NEUITAT

Îmi răsfălesc însemnările din vară și retrăiesc elaptele călătoriei care m-a purtat de la Leningrad la Erevan, într-o fantastică succesiune de peisaje, pentru todeauna marcate de chipurile unor oameni dragi. Nimic nu se amestecă, nu se confundă în apele adânci și melancolice ale amintirii.

Strania poezie a nopților albe transfigurează celea de pe malul golului Finic. Realul și irealul se întrepătrund, sub privirile enigmatice ale sfincșilor care străjuiesc udele mătasose ale Nevel. Pe cheiurile de piatră se înșiră liniile și bătrânii cu undițele în mână, în vreme ce fantele mele unor veacuri trecute dansază în palatele concepute de Rastrelli. O barcă joacă pe apă, departe și îl se pare că recunoști uriașă statură a lui Petru. Piața Palatului de Iarnă e pustie; ferestrele palatului, întinse, închiză ochii și auzi larma împușcărilor, uralele muncitorilor deschizând porțile unei ere dominate de fruntea lui Lenin. Nici un țăr nu mai locuiește palatul. În somptuozitatea lui încăperi zimbește blând Madona Liliu a lui Leonardo și, în pinza lui Rembrandt, flutură elisplitor, ingenuocitate pocălit. Ca la pruncul unei baghete magice, grațioasele poduri ale Nevel se desfac pe rând, unele ridicându-se spre cerul de plumb brațele, altele luncind lateral, ca niște porți. Și vasele mari se îndreaptă spre mare în vreme ce Liza se aruncă în apele întinse ale Fontankăi. Nimeni nu doarme. Kiev străbate orașul și asfaltul, zimbând, cîntecul studenților negri așezat pe treptele de piatră ce coboară spre Neva. „Aurora” e trasă la chel. Rădicat din apa în care fuseseră ascunși în vremea războiului, cel patru cai de bronă străjuiesc podul Anicikov. Hitleriștii n-au pătruns în Leningrad. Pură, tulburătoare reea poezie a nopților albe învâltăse cetatea.

Malul apelor, emolia înălțării cu roșie turnuri ale Kremlinului. Belfea de forme ale vechilor cupole. Nestăcutul și al celor veniți din toate colțurile lumii să se reculegă în mausoleul sobru din Piața Roșie. Contrastul dintre liniștea coloaneli și pulsul mare capitale. Contrastul dintre clădirile înalte și bijuteria de turdă dulce a catedralei Vasilii Blazhenii, dintre vechia frumusețe a Icoaneiului lui Rubilov sau Theophan Grecul, și noua frumusețe a Palatului Pioneerilor de concepție modernă, dintre imensitatea noilor cartiere cu blocuri alcătuite din prefabricate și vechile case de lemn, supraviețuind pentru puțină vreme, totul vădește dinamica unei dezvoltări rapide.

Cît de odihnită, după agitația Moscovei, apare coasta răsăriteană a mării Negre, străjuită de eucalipti, magnolii și bananieri! Stațiunile balneare adună sub soarele darnic clădirile luminoase ale sanatoriilor și caselor de odihnă. Aici se întîlneau minerii, dincolo pescarii din Siberia, mal încolo scriitorii sau colhoznicii din Ucraina. Luxuriantă, navalnică, vegetația subtropicală răcoarește nopțile și aerul e parfumat de nenumăratele corole multicolore. În grădina teatrului de vară din Hosta e programat spectacolul unor artiști vestii instrumentiști, balerini și cântăreți. Deodată tresar. Trilurile mărețe ale „Ciocirlii” răsună în tăcerea grădinii, se răspîndesc printre evantaiile verzi ale palmierilor. Ropote de aplauze salută cîntul ciocirlii rominești.

„Ululatoarea revelația a masivelor stalgamite ale Caucazului, luncind științelor pe sub aripile turbo-reactorului... Orașul vechi sub pe coastele silinoase pitorească îngremădare a caselor orientale, cu ceardăruși de lemn, în vreme ce orașul nou se dezvoltă armonios. Văzută noaptea de pe Muntele Sfînt, puzderia luminilor se adună într-un fluxiu științelor, asemenea unei terestre căi lactee, căci orașul se înfășează într-o vale relativ îngustă. Ruinele minărilor în care Lermontov și-a plasat acțiunea poemului Mîltri se află pe un pic bătut de vînturi și par crescute de-a dreptul din piatră. Zidurile groase, de forlă-reală, au patina tulburătoare a monumentelor istorice. În piața cărora dorm amintiri seculare...

Pereții clădirilor din nou Erevan, în schimb, cîntă simfonii în roz, în verde, în galben. Tîbul vulcanic al

(Arhivele acestora de piatră e bine-cuvîntat de arhitecți. Sîncii de ob-sidiană, deliteuri apocaliptice, un peisaj de o nobilitate mărețe dantesca... Și preotindenti, obsedantii, prezenta la orizont a Araratului, înviziibil pe cerul de asfalt și rădat doar de alba lumina de răpadă vesnică ca-l încununază, la 5000 de metri, creșterii, cu un nor acvosticilor, singurii nori de pe cerul Armeniei. Ochii nevăzătorii de albăstru al lacului Sevan e deschis către cerul acesta, la o înălțime de două mii de metri. O peninsula muntoasă pătrunde în oglinda marelui lac, ridicînd din apă blocuri și țesături albe ce desigur răsună către vîntul dominat de rădățile vîntii ale unor vechi hărcii. Origine s-ar vrea pictor în Armenia...

Leningrad, Moscova, Kiev, Marea, Tbilisi, Erevan... Totul restituează distinct în culorile pură a emoțiilor specifice. Și totuși... Mi se pare că, de la Peredickino, râsul tonic al buncelului Glukovskii vibrează în liniștea atelierului celuiui bunic, pictorul Sarian din Erevan, că înmărmălește cîntecul gruzin răscosesc parcul Kiev-lean de pe malul Nîrului. Datații perspectivei create de dimensiunile cu care eram obișnuiți, contrastele mi se păreau, la început, categorice. Am simțit abia apoi că locuim aceeași spațială și continuă construirea conven-tuală măreția și generază specificul Uniunii Sovietice, am lăsat de ce cuvîntul cel mai des auzit acolo o fost mîndria cuvîntul prietenie. Și am simțit că de înțeles era legat și de prezenta noastră, omagii rîndul pe pînțelul sovietic.

În această toamnă a împătimită, cînd sărbătorim din nou tradițională lună a prieteniei romîno-sovietice, ai vrea să-l redesc, ca răspuns. Să ră-sune lîngă masa de lucru a lui Glukovskii și în atelierul lui Sarian, lîngă zidul Kremlinului și în piața Palatului de Iarnă... Să răsune în inimă.

Vladimir COLIN

Desen de MIHAI VULCANESCU

A. E. BACONSKY ● CARNET DE SCRITOR

CÎNTEC LA BISTRITA OLTEANĂ

Span Bistrice și ood cîntec larg și ritmic care umbria prin țara Donetor și prin Necm. Văd repezituri spumegine și pietre albe în soarele după-amiezii de vară și adîncimile vîrzi, umbrite de arbori, unde juțeră argintie uriașă lăstrăpă-cerul disordură din apele noastre. Și seare plîngă se înșiră în purpura întinșată a amurgurilor sau în violetul pe care, sus, printră frînși și brazi, îl distilază o oră tirze.

Și mă gîndesc la barajul înalt, la valurile trans-lucide ale lacului înt între mînti, cu șoparole care-l străbat și cu satele rădîrind dintre culele negre ale pădurilor, ca să prîncosă în jos spre vînturile lor de odinioară, rămase să-și doarmă somnul acvatic.

Dar geografia noastră cunoaște și alte bistrice, mai anonime, mai puțin cercetate, cu toate că țecere își are singurătatea și frumusețea ei. Pe oalea îngustă a unei dintre ele — Bistricea olteană — străbăteam cu ari în urmă, în șoana calului, lîngă de bastina al unor cîncete de demult. Și ochii mei depînși să lîlțreze văzduhurile dense ale codrilor, cădău pe deasupra creșterilor, prolituri de legendă pierdută.

De multimele genurilor, o asezare se numise Genuneni. Și casele i se rădăciseră printre arbori unde scîlpeau amăgitoare ca niște cristale de mică din care numai razea piezișă a soarelui, din cînd în cînd, scoate o bogăție părelnică — iar lîngă drumul serpat, citeva întemeieri ale unor mai înșirății sau vreo circumsă tîlnită, ispiteau cădă-tor. Mai departe, mai spre izvoare erau Folești de Jos și de Sus, unde înfîia oodă, într-un amurg, am auzit toaca de lemn bălînd ca o ciocăntoare în trunchiul unui brad secular. O ascultam și mi se părea că trapezele timpului încetăm al unei istorii străvechi în care oamenii se duc și revin, mereu aceiași ca într-o metempsihoză ciudată. O ascultam și trăiam melancolia reinlîntirii cu proprii mei strămoși pe care-i eruzem adormiți într-un eu primitiv. Poate că ar fi trebuit să mă umple de exaltare asemenea gînduri, la vîrsta acelor lumere adolescente — și totuși o mîhnire mă umbrea, o tristete o stăguri nedăslășie. Dincolo de toate murelele codrilor, sufletul încă neobșnuit cu înfășărire biștă, încerca să aproximeze o lume care ar fi fost să-mi fie aproape și totuși o sim-țeam înstrăinată în timp, înălțătura dureros ase-menea rîulul ce mi părușe atunci posomorit ca o reptă captivă. Frumusețea e însă leac pentru

toate. Apa și-a sculurată solzii și prîndre negrele trunchiuri ale arinilor care-i întoacăsc cursul, s-au risipit scîlpiri de țezaur în la lumina din ascunzătorii obscure. Moara își învîrte la capătul jghebului roata dințată și drumul albastru ne-vîrzu pe coline. Păsări se auzesc pretîndenti. Păsările care te tulbură și te alină și-ți spuiberă îndururarea. Păsări felurite și fără zorie. Îmi aduc aminte adesea de culmea goală pe care, oodă, ascultam graiul lor.

Bistricea olteană era a copiilor. A copiilor care pășeau oi sau capre sălbătice, agere ca niște acrobati urmărind trapezele închipuit al frunze-lor. Ei li știa vîrșurile și bulboanele bune pentru scîldat și pietrele pe sub care se ascundeau pești. Printre ei treceam vedul pe la Tomșani și îmi continuam drumul spre inima munților, pînă cînd ajungeam la porțile bătrînei minăstiri a Bistricei, lîngă izvoare, zidită prin secolul al XV-lea de boierii Craiovești — într-un loc adăpostit de crește împădurite. Sus între albe păduri își doarme somnul Matei Bășarab, la Arnala ce se adresează suspendată ca un cuib al furtunilor; rare sînt mormintele care-i pot egala măreția.

Peste deal colonada brîncovenească de la Horezu vorbeste străduindu-se despre vîrșurile misterior lui și de demult. Căleșe se înclină spre Tîrgul lui și se eud răspunzînd de departe armonie-lui Brîncuși. De pe o altă înălțime se deslășește Tîrgul Horezului unde îl văzusem cîndva pe Ghiță cu ochii plini de smălțurile multicolore ale olarilor. Sau poate mi se părușe că-l văd. Poate că Ghiță nu e decît numele înfășășabil al acelor prietăști cu mureșii vîrșii sub ceruri metalice printre care se strecoară lăcrălele soarelui de după smăză cu vîrșele întinșate al ierburilor, cu fîrăni gînditori și cu brazi stilizați în chip de ferigi urșe.

Altă dată coboram. Potcoavele calului scînteau în pietre. Zarea se ridica pe cetați de stel și se lărgea crenelată de vîrșurile pădurii. Coamele se îmbîlțneau la descîntecul apei și peisajul se deschidea cu un suris pe care lăta mea îl impru-mă în răstimpuri ca pe o lumină străină. După serpentinele Genunenilor venea codrul de la Frin cești. Îmi plăcea mai cu seamă să-l străbăt în octombrie. Atunci, după coaurile poetului:

Frunza cînd moare
Se face floare.

Numai arinii din marginea Bistricei ascultă de alte legi. Frunza lor nu se face niciodată floare. Frunza lor moare în negru. Cînd vine toamna cu înfîlul ei pălar, frunzele arinilor încep să-și întinzească verdele, încep să capete o euloare spectrală, pînă cînd bruma le sculură ca pe niște fluturi cu cap de mort.

Așa Bistricea le poartă, pleoape obosite pe cristalinul ei rece. Le poartă spre Băbeni unde le dă Oltului ca să le piardă în spumele lui.

La Băbeni îndărătul gării era un mic depozit de cherestea înghetată de negustorii de aierua. Pe lîngă curtea lui năpădită de bălării, trecusem adesea. Era și o piață pustie unde un grec aporofi își ținea elcrluma sordidă cu mușterii puțin și cu muste roind deasupra țîghelei de țîghele. Nelipsit era la masa lui dintr-un colț un bețiu adîntăros, cu figura extatică, pe care din cînd în cînd puteai să-l auzi injurînd cu voce guturală într-o franțuzească fără cusur. Fusesse moșierul ce stăpînea pămînturile cu livezi și păduri din citeva sate bistricești și după ce se delectase cu toate licorile lumii se întorșese să-și amăgească agonia cu vinul acru și tulbure al grecului.

— Ia și dumnea o pară, coane Misula, îl im-bia o bătrînă care-și grășese pe lărbă de la umbra unui copac, citeva grămețoare de poame. Dar conu Mișu n-o auzea. Conu Mișu era bolnav de lîngăoarea vîrșii ireversibile.

(Continuare în pagina 7)

TUDOR ARGHEZI

TABLETĂ

acasă

M-au trecut, așezînd pe dinăltaea ferestrelor de tren, caravanele dromaderelor pleșuve și turmele de piatră ale Alpilor albi, înghesuite să se ogîndească în lacurile albastre. S-au îngînat de-a lungul timpului străbătut, orele măsurate pe cadranțele gării capitale, înnulțindu-se și scîzînd. S-au pus pe fugă bisericile ascuțite, catolice, protestante, cu cocoșul galic sau răstîgnirea-n vîrf. Le chemaso Papa Pavel al șaselea de urgență, la Roma, pentru confruntarea schismelor și altarelor cu doctrina, tre-zite din noaptea de pomină, hughenotă, a sfîntului Bartolomeu.

A țînt să mi se prezinte la geam, rînd pe rînd, cite unul, fie-care pom și copac, cei tîneri eleganti, cu o reverență. Colo, departe, pădurile clădite adăposturi cerbilor, căprioarelor și șolmilor sibaștri. Fuge și vîntul, cu ziuș furață sub vîșluri subsuoară, într-un convol de corbi. Somn ușor cîmîturul din sfînga, cu colțuri în capul crucei de lemn în ritmul roșilor pe sine se desfacează rîndul accentul, pară al frăcesit lui Ludwig van Beethoven.

Dar îată vesind pe neașteptate, din neșturile dense, venită să stă-pînească împărăția lumii, căldarea de aur gîlăntă a lunii, desprînsă de pămînt pe scripetii muți ai perpetuității.

— Mi se pare că ne-am apropiat de Rumînie, spune pe nemțește germanul din cabina de alături și răspunzînd Rumânia, englezul constimeț Yes!

Intr-adevăr, luna solemnă rădărea roșie, de far, plutea dincolo de granița Cîrșii, deasupra României. Puteai să nu simți zvicnind șoptia inimii răscolite? De altfel România se anunța încă de mai demult, de prin Elveția și Austria, scrisă ROMANIA, mare, pe vagoanele de export. Mai vigilentă decît cărturarilor specialiști, direcția Căilor Ferate, i-a dat României chivăra jos, avînd grijă ca țara romînilor să nu devie pentru streinii cu geografia confuză România.

Un acces de capricii, nelnterupte la ei, făcuse pe genialul baotic Nicolae Iorga, ambiționat să-și aroge în toate și pretîndenti dreptul de unicitate, primogenitură și prefectura. El decretase, odată cu înnoptarea fonetică a sunetelor limpezii din limbă, înlocuirea în scria a vocalelor evocatoare, cu o literă nouă în alfabetul latin, un i circumflex. Cașicum n-am fi avut, grîtă, destule semivocale semicon-sune, și-i mai trebuia condoleului o căștălu de căștălu.

Păstrîndu-se în programul de învățămînt studiul limbii latine, care pentru ideș, conștie, logică, expresie, claritate și echilibru, slujese de la disolvarea Imperiului diocetian, necondiționat de disciplină în proza universităților de calitate se străvîd articulațiile, eliptica și arhitectura geometrică din Tacit.

Adunînd într-o viață întregă de dragoste cu Latina, toate scri-sorile ei, semnate cînd Horatiu, cînd Virgil, și, prin derivație, studiul și vocabulare, am în atelierul meu ultimul dicționar apărut în Edi-tura Științifică pentru învățătî tineresc. O întrebare: Cum a fost cu puțînă să se păstreze, în titlul Dicționar Latin Român, sunetul pa-gi-și? Și latinizîți tac. Tăe și trec? Ce Dumnezeu! Nu înțeleg de ce și-au dat obțîrșile științifice uitării, ei ar putea să se actualizeze cîtînd inscripția noilor monezi ROMANIA.

De la Geneva la Paris sînt 500 de km. Acum 60 de ani îi călcăm cu răpăile și velocipedul, prînzînd la jumătate drum în Dijon, orașul muștarului cu tarhon. Astîdăță i-am parcurs mîntăia mulăndă, că-lare pe o locomotivă expresă. Pe o șosea paralelă circuitau broștelele automobile. Intre ultima diligență de atunci, din Etribourg, pînă la mașina pe caucuciuri umflate, e o distanță, a trecut o viață, zvăpă-lată între momentan, colidant provizoriu și etern. Mai verificînd ma-nuscrisul cite unei replici din Avarul lui Molière, mai silabînd ca-dența cite unei versificări fără autor, mai trăgînd un fum puturos din țigara bătută pe nemincate, mai delimitînd conturile pe azur ale cite unui castel bătut de viscolul războaielor seculare, am ajuns la Paris, Lutetia milenară — Fluctuat nec mergitur (Plutește fără să se scu-funde) — emblema veche a capitalei franceze și corabie pe valuri.

Acolo, la Paris, am intrat de-a dreptul în brațele țării, întot-deauna deschise, simbolizate în persoana ambasadorului nostru, doctorul Victor Dimitriu, al cărui suflet i-am pășcut cu busuolul și garioafele lui, în ceasurile mele grele, încercate cu otrava murdară a unor foșl contrați, dacă nu de peniță, de bidnea.

Găsi prietelul să-mi cîmpoz geol, sărîndu-mi amîntirea, diafana gin-gășie a medicului ambasador și o mulțumire de trecut neștîut. Ii supăr? Ii rog să mă lerte. Nici nu-l cunoscușem...

Acum, la Paris, în aristocratică fostă locuință a unei familii de prințese, cumpărată, am dat de același om, invariabil același. A soco-tit că nu mă înfricoșează prea mult, acordînd un ospăț cu invitații de marcă și reputații, ai Intelctualității pariziene. Am stat de vorbă cu el. Azi, pres'giul României aș putea să afirm, e grandios. Numai după puțîn al meu de regim Muncitoresc.

Începînd cu elitele, popoarele ne salută țara, privilegiată de un sentiment unanim de acceptare. Mă feresc de cuvîntele cu sens admira-tiv — în Elveția, Franța, Anglia, Germania, în tot occidentul vechi și nou.

Am întreat, la masă, pe un editor, care și scrie și orchestrează ș „Cîți scriitorii aveți în Franța? Între noi își ducea furculița la gură președintele Societății Literare Gens de lettres.

Răspunsul editorului i-a făcut pe cel dimprejur să pufnească de ris: — Nous en avons quatre mille de trop; Avem patru mii de prisos. Eltitorul Gazetei ar putea să ridă și el! Trăiesc așa zîcînd, la Paris, și treizeci de mii de pictori bog numărați.

Dar fusese vorba de întoarcerea acasă, nu de duca într-acolo. Da. La Viena tot milenară: Vindobona — la Viena avem un nou activ ambasador, pe inginerul Mircea Ochiană. Și la Viena, deasem-ni, înfîlțire la ospățul ambasadei cu personalitățile austriace, rec-tori, scriitorii, editori, universitari, doamne în dantelă și domni în smoking.

Ca și la Paris: „Trăiescă România! Trăiescă România!” Mai alături, peste citeva grădini, un paraliz: capela românească slujită cu înțelegerea socială a vremilor de azi de profesorul dr. Gheorghe Molescu, preotul paroh al coloniei de romîni vienezi, cînci-sute de suflete rominești.

România, cînd ignorată, cînd indiferentă, cînd hultă — în tim-puri, și-a cștigat la bursa politică internațională marea valută: res-pectul de onoare.

Bade Ioane, eral de țefă cu oile și cu fluterul matală de umbră, trecînd cu măgarul și cîinii prin zarea țării lui Napoleon și Mariei Tereza. Sănătate, bade Ioane, și bucurie!

București, 5 oct. 1963.

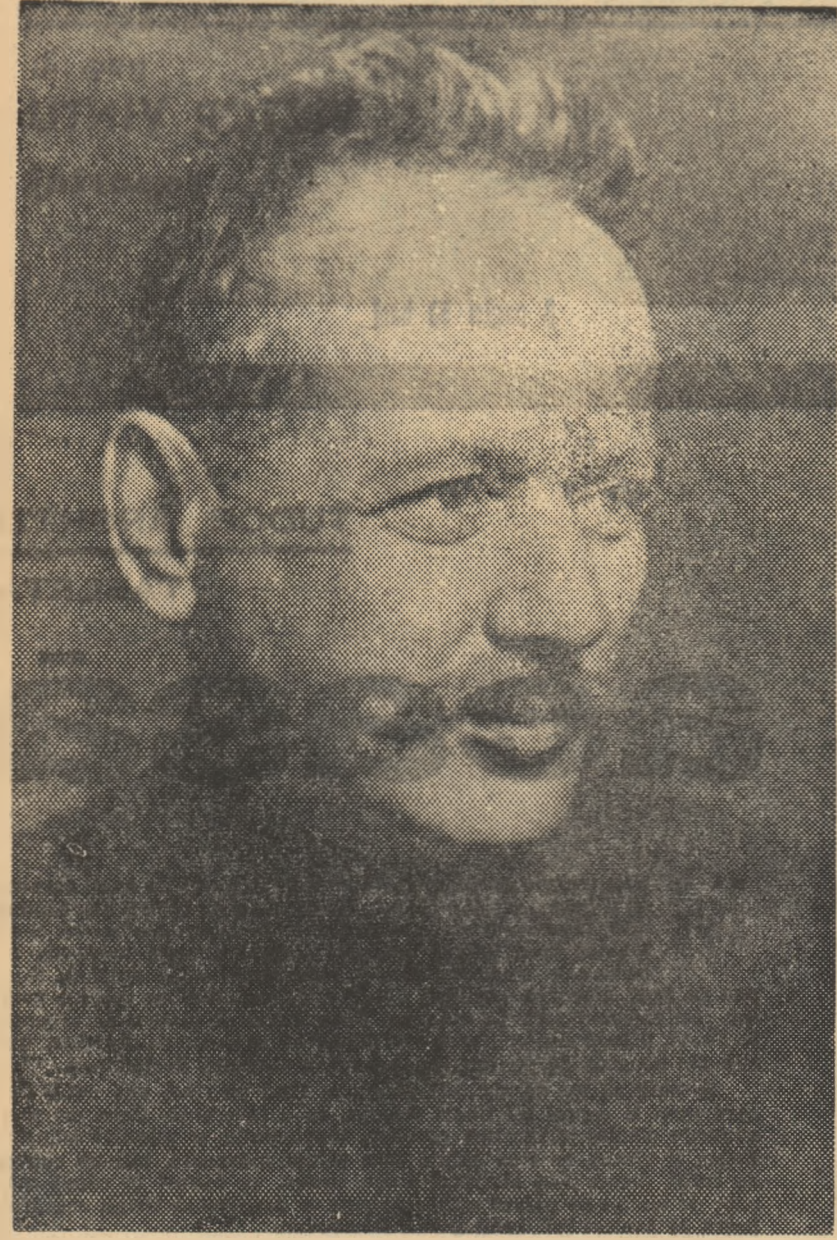
Małtényl Erik
SULINA (pag. 3)

De vorbă cu
G. A. TOVSTONOGOV (pag. 6)

Aurel Martîn
ȘTIINȚĂ ȘI POEZIE (pag. 7)

SĂPTĂMÎNA CĂRȚII SOVIETICE

MIHAIL ȘOLOHOV

„Pe Donul liniștit”

Monumentala operă a lui Mihail Șolohov, epopea „Pe Donul liniștit” a reparat de curând în versiune românească, în condiții tipografice excepționale, ediția bibliofilă.

„Pe Donul liniștit” — operă de înaltă înaltă, de turbiditate dramatică, epopea contemporană străbătută de suflul grandios al istoriei — confirmă originalitatea artei realizării socialiste, demonstrează într-un fel foarte convingător rodnicia noii metode de creație, forța principiilor înaintate în literatura premurilor noastre. Opera lui Șolohov dovedește, cu argumentele artei mari, că de întinse sunt perspectivele pe care Revoluția socialistă le-a deschis — în urmă cu câteva decenii — literaturii și artei mondiale.

Romanul lui Mihail Șolohov arată că de profund stimulare, din toate punctele de vedere, este acțiunea Revoluției asupra creației literare și artistice, faptul că această acțiune — de proporții fără precedent în istorie — potențează la un grad înalt resursele talentului scriitoricesc. „Pe Donul liniștit” înscrie în dezvoltarea fenomenului literar al contemporaneității un moment excepțional, care rezultă din luarea principiilor revoluționare cu o natură artistică individuală de înaltă deosebită — Șolohov este, fără îndoială, unul din marii scriitori ai tuturor timpurilor și unul din cei mai de seamă scriitori ai vremii noastre. El intruchipează poate ca nimeni altul puterea de nescăpat a vieții, a adevărului vieții; concepția sa, de o rară intrinsecitate estetică, reprezintă o pledoarie continuă, neobosită, în direcția aceasta: viața adevărată, viața poporului ca sursă permanentă de inspirație, de cunoaștere, de verificare, de confirmare. Scrierile sale —

Tudor ROTARU

În cadrul Lunii prieteniei romino-sovietice a fost inaugurată zilele trecute Săptămîna cărții sovietice. Din literatura clasică a popoarelor sovietice și din bogata literatură contemporană a U.R.S.S. au apărut în această săptămîna, ori sînt în curs de apariție, traduceri noi datorate scriitorilor romîni. Consiliul editorilor și difuzării cărții din Comitetul de stat pentru cultură și artă a organizat la 15 octombrie a.c. în Bibliotecă universităţii din Bucureşti, deschiderea Bazarului cărții sovietice, tradiţie, tehnică și de artă, lucrări de literatură pentru copii editate în U.R.S.S. figurează și traduceri din limba rusă ale unor opere clasice și contemporane.

Cu prilejul Săptămîni cărții sovietice, publicul nostru a avut astfel satisfacția să ia cunoștință de volumul 28 din Operele de Maxim Gorki, de ediția 5-a bibliofilă a celebrului roman al lui Mihail Șolohov „Pe Donul liniștit”, de volumul 8 din Operele de Konstantin Fedin și de assemeni de nou roman al lui Fedin, „Rugul”, de romanul lui Mihail Stelmah, „Piine și sare”. Săptămîna cărții sovietice ne aduce apoi o nouă ediție, revizuită, a traducerii poemului „Ruslan și Ludmila” al lui Pușkin, semnata de poetul M. R. Parascchivșev și de posibilitatea cititorilor romîni să o cunoască pe clasică literaturii ucrainiene, poeta Leava Ukrainka, a cărei creație lirică este prezentată prin volumul de scrieri alese „Lumini vestitoare”, în romînește de Surana Dolein.

La inaugurarea Bazarului de cărți sovietice au avut de deshidere a fost prezent directorul Editurii pentru Literatură, Ion Bănuș. Au participat Virgil Florescu, vicepreședintele al Comitetului de stat pentru literatură și artă, reprezentanți ai Uniunii Scriitorilor din R.P.R., artiști vizivi ai Consiliului general A.R.L.U.S., directori ai editurilor, un numeros public. Au fost de față A. M. Aleșev, prim-secretar al Ambasadei Uniunii Sovietice în R.P.R., și alți membri ai Ambasadei.

Săptămîna cărții sovietice prilejuiește publicului nostru cititor bucuria de a lua un și mai strîns contact cu multe dintre operele literare ale popoarelor sovietice.

DRAGOSTEA CITITORILOR

Reflecție bogată a avîntului revoluționar care însuflețește pe constructorii comunismului, literatura sovietică și-a câștigat prin mesajul ei militant și înaltă valoare artistică un prestigiu universal. Ea se bucură de multă vreme de caldă prețuire a cititorilor din țara noastră. Numeroase traduceri prețioase, semnate de scriitorii romîni renumiți (Cezar Petrescu, Otilia Cazimir, Demostene Botez, Cicerone Theodorescu, Ioanichie Olteanu, ș.a.) au pus la îndemîna cititorilor an de an, opere solide, animate de patosul luptei pentru clădirea primului stat al muncitorilor și țărănilor, pentru crearea societății comuniste, opere profunde, cu eroi îndrăgii datorită înaltelor calități morale și dezvoltatului față de cauza colectivității.

În luna prieteniei romino-sovietice, librăriile înregistrează o adevărată afliuență a iubitorilor de literatură, dornici să cunoască — în ediții noi sau cu ajutorul reditărilor — peisajul mereu înnoit și atât de variat al literaturii sovietice.

Anul acesta de pildă, în ziua de 14 octombrie, la Bibliotecă de literatură universală s-a deschis într-un cadru festiv Săptămîna cărții sovietice care s-a bucurat de o largă participare a publicului cititor. Înlăturarea cu tălătură noi — ca și cu cele mai vechi, însă mereu căutate, a fost prilejul unei vii și tradiționale manifestări a dragostei și prețuirii de care se bucură la noi literatura sovietică.

Relieful cu talent literar eroică a existenței, optimismul oamenilor liberi, stăpîni pe soarta lor, atașamentul pentru frumos și spiritul de alinație,

cele mai bune opere ale scriitorilor sovietici traduc în imagini de neuit, cu o mare autenticitate, energiile morale declanșate de relațiile umane socialiste, continuitatea idealului revoluționar, a dragostei față de popor și de partid se afirmă, îmbogățindu-se mereu cu noi valori omenești.

Începînd cu romanul „Mama” al lui Maxim Gorki, căruia Vladimir Ilici Lenin i-a acordat o înaltă prețuire și pînă la cărțile despre eroii contemporani, constructorii de pe marile șantiere, oțelarii, colhoznicii, savanții — deschizători ai erei cosmice, continuitatea idealului revoluționar, a dragostei față de popor și de partid se afirmă, îmbogățindu-se mereu cu noi valori omenești.

Meloda realismului socialist, melodă creatoare, de bază, a literaturii sovietice, s-a consolidat, dezvoltat și răspîndit pe tot globul și se află la temelia unor opere de înaltă mîrmire ale vremii noastre. Interesul constant, arătat de cititorii noștri cărții sovietice, dovedește că de întim răspunde idealul literaturii realist-socialiste aspirațiilor lor, ce rol îndeplinește această literatură în necontenit proces de transformare a conștiințelor. Ca și în numeroase alte prilejuri de acest fel, și în Săptămîna cărții sovietice, raportul dintre cititor și eroii lui favorizii înlesnește o fructuoasă confruntare.

Nichita STĂNESCU

GOGOL PRINTRE ȚĂRANI

MIHAILO STELMAH

„Piine și sare”

Scriitorul ucrainean Mihailo Stelmah este cunoscut cititorilor noștri ca autor al romanului „Marea familie” și „Prețul singelui” care, împreună cu romanul „Piine și sare” recent apărut la Editura pentru literatură universală, intr-o valoroasă traducere românească, alcătuiesc o impresantă frescă a vieții satului ucrainean de-a lungul unei jumătăți de veac, de la sfîrșitul secolului trecut pînă în anii marilor războaie pentru apărarea patriei. Trilogia înfățișează luptele grele duse de poporul muncitor pentru eliberarea patriei, pentru înlăturarea jugului capitalist, pentru zdrobirea fascismului. În anul 1961, pentru această trilogie, Stelmah a fost distins cu Premiul Lenin.

Romanul „Piine și sare” ne înfățișează imagini sugestive din viața unui sat din Podolia în preajma și în timpul revoluției din 1905. Remarcabilă cunoscutor al folclorului, Mihailo Stelmah folosește din belșug legendele populare ucrainene. Stilul narativului este foarte colorat, presărat cu metafore și comparatii plastice. Sugestive de scrieri de natură alternează cu profunde meditații filozofice despre destinul istoric al țării și muncitorilor ucraineni, despre căile poporului spre libertate și fericire. Această nouă lucrare poate fi considerată pe bună dreptate una din cele mai de seamă realizări ale literaturii ucrainene consacrate vieții satului.

Și acest roman evidențiază una din calitățile scrierilor lui Stelmah și anume aceea de a călători cititorul de la primul episod zugrăvit. Aici e vorba de momentul în care un grup de țărani dintr-un sat ucrainean, alungați de foame și de nevoi, lipsiți de pămînt, emigrează în Siberia în căutarea unui loc liniștit, fără boieri, fără țăfali. Țăranul Marian Polearșev, ager și întreprinzător, eșuează însă în această încercare, și din pricina morții soției sale se reîntoarce în sat unde se angajează din nou ca slugă la chibăuul Placida. Acest episod formează de altfel ideea principală a primei părți a romanului intitulată „Cămburi distruse”. Aici facem cunoștință și cu alte personaje care vor fi caracterizate mai pe larg în partea a doua și a treia a romanului, „Cîntecul lebedei” și „Cînd zăi plîng”. Este vorba de hrăpărețul boier Sładnițki, de șlehticul rușnat Lisovski, care își lozofează pe tema pauperizării țărănimii propunînd o formulă demagogică liberalistă care ascunde o exploatare mai subtilă, de frații Scerbina și de Zvonar, de micuța și simpatica Hristina, de unchișul Dunai, de camarerita Todaska, de cruda și ațelmețatul odăi Salogan.

Începutul, pornind de la fapte aparent mărunte, oarecari, dar care alcătuiesc viața omului se încheie în fața cititorului chipurile eroilor cărții, conflictul ei.

Nu se poate afirma că acest roman are un unic personaj central. Numeroșii eroi ai cărții proveniți din mijlocul țărănimii alcătuiesc laolaltă o singură imagine colectivă, imaginea poporului muncitor care luptă cu hotărîre pentru pregătirea unei vii mai bune. Romanul „Piine și sare”, o lucrare de maturitate a talentului scriitorului ucrainean Mihailo Stelmah va fi înfrîmînată cu interes de cititorii din țara noastră.

M. FLORIAN

SERGHEI SARTAKOV

„Nu ceda regina”

Serghei Sartakov scrie despre oamenii Siberiei, despre fantele lor cotidiene, cîntă meluri dragi, natura majestuoasă, dominată de om și înfrîntă cu el. Există o comuniune intimă și firească între autor și eroii săi, Sartakov nu se „documentează”,

Mihai BOTEZ

Nimic nu-i mai refractar normelor și în același timp nu posedă mai depline capacități de integrare a realității de il romanul. Discuția asupra romanului, purtată recent la Leningrad în cadrul Comunității Europene a Scriitorilor, a fost cu atât mai semnificativă cu cît a afirmat încă odată inepuizabilele resurse creatoare ale realismului socialist, ca și strînsă dependență a formei de conținut contemporan, de mesaj. Romanele scriitorilor sovietici, apărute în ultima vreme, constituie un grațios exemplu de îmbinare a ideal de înaltă înaltă cu înnoirea funcțională, necesară.

Oles Gonțcar și un scriitor aparte, o personalitate artistică cu trăsături bine conturate, sensibil la orice transformare morală ori socială, un spirit cercetător, înclinat spre generalizări filozofice. Ultimul său roman, „Tălmăci”, pune în evidență rezultatele unei mature experiențe românești, împletită cu modalitățile noi de expresie, cerute de arta contemporană. Acțiunea se situează undeva într-un sohozh din stăpa Ucraină, așezat aproape de malul mării. Romanul este lipsit de subiect propriu-zis, firul unic al evenimentelor dispore, pentru a lăsa loc unui număr de conflicte paralele, zugrăvite printr-o succesiune de nuvele. Nu apar nici eroi principali, care să ocupe prim planul fantei epice, care să rețină în precădere atenția prin prezența lor permanentă. Diminutul în felul acesta interesul pentru labuțiile, adevăratul accent al romanului, asupra trăsăturilor morale comune tuturor personajelor, asupra elanului muncii de zi cu zi. Din paginile cărții se desprinde imaginea unei colectivități unite în efortul construirii societății comuniste și tocmai această imagine constituie tema romanului, această imagine determină și alegerea modalităților de expresie.

Există în literatura sovietică o tradiție străveche a epopeii, a tablourilor narative de amploare, cu deslășurare vastă. „Pe Donul liniștit”, „Calvarul” s-au impus prin monumentalitatea mișcării epice, prin suflul lor specific, propriu perioadei istorice zugrăvite. Consemnarea evenimentelor revoluției a cerut înțelegere de mari proporții, în care transformările sociale să se reflecte cât mai deplin. Întărînd și redând imaginea ei mai amplă și mai profundă a clăduii creator al popoarelor sovietice, a noii sale înfățișări morale. Oles Gonțcar preia această tradiție pentru a realiza o epopee a muncii pentru comunism. Încă în romanele sale precedente, în trilogia „Sierghei” (1948), pune în evidență eroismul ostășilor sovietici în războiul pentru apărarea patriei, în „Laurida” (1952) și „Perecop” (1957), care descriu lupta revoluționară a poporului ucrainean pentru instaurarea puterii sovietice, se vădește înclinarea scriitorului către largă panoramă epică către romanul-sinteză.

Ceea ce se remarcă dintr-un început în noua sa carte este tendința spre integrare. Fiecare dintre cele douăsprezece episoade care alcătuiesc volumul face într-un anumit sens „monografia” unei persoane, privindu-l pe el în contextul implicii și nemăsuratului prin

ochii aceluia personaj. Așa de pildă, căpitanul de cursă lungă Doroshenko, venit acasă într-un lung concediu de boală, chinat de incertitudinea așteptării, neștiind dacă va mai putea urma vreedată puntea unui vas, aduce cu sine nostalgia după întinderea oceanului, calmul meditației lucide și încercate. Episodul „Aici e mult cer” respiră entuziasmul și dezimea excavatoristului Levko Braga, încordarea și energia celor care construiesc prin stăpînire canalul aducător de fertilitate.

Pentru a zugrăvi cât mai complet o întâmplare, o situație, un eroi, autorul multiplică sursele de vedere, redă același eveniment urmînd repercusiunile lui prin prisma mai multor personaje. Dragostea adolescenților Vitalii și Toniei se conturează din

Sevchenko: cîmpie cu înfînderi nesfîrșite și tăcute, înrădăcinate în suflul oamenilor prin care va să melancolie care-i cuprînde în ceasurile de răgaz. Descrierea stăpînită de o dominantă lirică, imagine sub semnul căreia stau personaje, mijloc de a conferi încoadată unitate diversității de elemente ale romanului.

Prin această tendință de a alcătui „monografii”, autorul urmărește să cerceteze multilateral, să „epuizeze” un caracter, o stare sufletească, un eveniment. Episoadele reprezintă mult mai mult decît o suită de instanțențe epice. Pe de o parte unitatea lor rezultă din modul în care scriitorul reia o acțiune săvîrșită de anumite personaje și interzînd de evenimentele din viața altor eroi. Dragostea tinăre dintre Vitalii și Toniei pare să se prelungească metaforic în

fi acceptată afirmația lui Angus Wilson făcută cu ocazia mesei rotunde a COMECS: „Romanul trebuie să cuprîndă totul”. Nu ca o negare a selecției, nu ca un descriptivism exhaustiv, cum îl practică romanul ab decedent, ci ca extindere a artei de investigație, menită să releve principalele coordonate sociale ale epocii.

Oles Gonțcar privește lumea în toată complexitatea ei, și ultimul său roman dezbate problemele cele mai însemnate ale vieții contemporane. Tema tineretului și a vîltozului, războiului și pacei, fericirea omului pe pămînt — toate aceste trăsături ale scriitorului își croiesc drum prin multitudinea de fapte, determină tragismul sau entuziasmul celor mai bune pagini. Cartea constituie o pledoarie înălțătoră împotriva morții, împotriva durerii, o pledoarie patetică pentru cele mai de preț bunuri sufletești ale omului. Un optimism nedesimțit străbate întreaga carte, plîmbește, în bucurie fără înconjur, în exclamații lirice. Oles Gonțcar crede în frumusețea și forța omului, eroii sînt zugrăviți cu pasiune, cu înțelegere, „lăta-i pe el, de oamenii care trîndesc. Au fost sădăți. Au devenit muncitori. Miinile lor s-au depris cu levierice. Cu cirna, cu volanul mașinii... N-au o viață liniștită. Prîbegesc pe șantiere. Pe drumuri. Așa trăiesc”. Oricît de grele ar fi încercările din viața acestor oameni, nimic nu le poate zdrobni hărăzirea și tăria lăuntrică.

Autenticitatea personajelor acordă romanului un caracter de experiență trăită, de document. Unele conflicte se rezolvă în cadrul restrîns al unui singur episod, altele rămîn interupte, continuă parcă dincolo de paginile cărții... Unele lăpse sînt răscurci în destinul eroilor, le schimbă înaltă configurația sufletească, altele decurg obișnuit, aparent banal. Din întreaga se detasează însă o pregnanță senzație de armonie și claritate. Epizodele de intensitate dramatică se intersecționează cu cele statice de mare elan liric, din alăturarea lor rezultă o concomitență a diferitelor planuri de acțiune care înălțese veridicitatea, caracterul de fapt trăit fără mijlocire. În vreme ce adolescenții au rămas singuri pe crucișorii în largul mării, bătrînul Gorpșchenko pătorește oaze în stăpa. Lukia Riasnaia revine rezultatul întrecerii cu soțul vecin. Kuzma Osadci lucrează prima oară pe excavator. Grinia Mamiaciuk găsește o mașină pentru brigăzile din largul cîmpiei. Și din lanțul eroilor întîmplări se desprinde imaginea amplă a muncii plină de abnegație în numele idealului tuturor, în numele vîltozului comunist.

Munca scriitorilor sovietici se caracterizează prin realizări înnoitoare. Se petrece un proces. Încep, de cristalizare a experienței literare în raport cu aspectele noi ale realității. Orientarea spre generalizări lucide este o caracteristică a celor mai bune cărți care apar.

George CARPAT

SULINA

Ca-nfirziatul călător,
zorit să-ajungă oareunde,
de-o presimțire și-un fior
îninsul apei se pătrunde.

Mai iute! Și-au rămas în drum,
pe lângă insulele joase,
cu trupurile lor de fum,
un stol de luntri și de vase.

Și iată, undele tresar
și fierbe-n ele nerăbdarea:
printr-o spărtură-n stâvilor,
albastră se zărește marea.

Și spuma se ridică-n sus,
și valurile-n clocoț joacă,
dar digul oamenii l-au pus
anume ca să nu se treacă.

Prin altă parte deci! La drum!
Un capăt trebuie să fie!
Și fluviul dă năvală-acum
și-un dor sălbatic îl sfîșie.

Viltori și sorburi se roteșc
și se cuprind și se destramă,
pornite-n iureș bărbătesc
spre depărtarea ce le cheamă.

Acolo-i marea, țel rivnit,
cu pescăruși sclipind în zare...
Și fluviul cade, în sfîrșit,
în bratele-i mîngîietoare.

In românește de Ioanichie OLTEANU

Fotografia : DAN GRIGORESCU

TEMPE- RATURA HIRTIEI

de CONSTANTIN ȚOIU

Un băiat de la Planificare învîrte în joacă manivela
mașinii de scotit.

Din toată producția zilnică de foaie a fabricii de celuloză și hirtie Steaua Rosie din Bacău — ne anunță el — se poate răsuși o țigară de 10.800 de kilometri. Cu banda de hirtie (toate sorturile: de ziar, de cărți, caiete școlare, velină superioară, semivelină, velur, pergaminată, etc.) produsă în 33 de zile, noi putem să înconjurăm odată ecuatorul. Mașina 7 — numai ea singură — scoate în 24 de ore un sul de 345 de kilometri, mai lung decît calea ferată București-Bacău. Și mai reiese că ei, băcăuanii, dacă s-ar apuca să tapeteze în lung și în lat cu rolele lor desfășurate toată întinderea țării, s-o transforme într-o papetărie, ar acoperi-o în...Stop! îi spun acestuia ucnic vrăjitor — stop! îi spun speriat de ideea că am putea călca peste o coală neprihănită, fără de sfîrșit, poligonul diflicil de trageri, hărăzit penitei.

Era la mijloc un scrupol. Cercetînd la obîrșie materia primă a hirtiei mai fine, alele pămîntii de baloturi cu vechituri, pline încă de amintirea gropilor de gunoarie; trecînd printre căpșele de putregaiuri, deșeuri, indesate, presate, în tăcerea cu ciment pe jos a marelui depozit de zdrene și cirpe, un maidan betonat, văruit, acoperit, cu ferestre largi, să intre aer, cit mai mult aer; privind, sufocat, acest jalnic cimitir textil de uzuri, rupturi, lepădături fără nume și fără formă, din care MAȘINA CICLON va sorbi, crispată, tot praful, noroul, murdăria, ferind grădile plămîniți oamenilor și din care înec, cu neînchipuită trudă, se toare velina cea mai curată... știam, văzînd acestea, ce anevoie atinge hirtia „gradul maxim de puritate”, ce greu e marșul ei spre albul absolut.

Nu-i o vorbă. Inginera chimistă care-l ține în palmă, într-un fel de busolă, ori pudrieră, spune că e „oxidul de zinc”. Etalonul dezamăgește... Te aștepți, — dacă se poate — să vezi ceva mai alb decît neaua și ești gata să închiți ochii, orbit, dar proba purității desăvîrșite bate în nuanța cerului. Pe urmă, chibzînd, tragi concluzia că asemenea sunetelor foarte acute, vibrațiile albului perfect nu se mai văd, tocmai prin forța intensității lor, și că așa se manifestă orice lucru puternic, adică și curat: discret, cu străluciri săpînite.

Cu lemnul, sursa principală a hirtiei de tiraj, e altceva. Buștenii vin pe Bistrița cu mireasma pădurii. Aici mai poți să te gîndești, idilic, la brazi și rășină. Aici, dacă vrei, și omul din cabina lui, de la capătul gîuit al „canalului de forță”, și-ar sugera — așa cum se apleacă și înțeapă cu oangea butucii, împingîndu-i unul cite unul pe crașer, spre morile de tocat — un cioban care ia de ceață berbecii și îi viră în strungă. Dar asta e o fantezie îmbătrînită. Strunga s-a mecanizat. Scheleții noi, industriale, moderne, roșii, date cu mîniu, se înalță în curtea întinsă a depozitului de lemne, pe locul unde lăpărea buștenilor să făcea cu mina. Omul aruncă și toporul. Nu mai dă cu el, să curețe crengile, cioturile, scoarța. E ca la frizerie. O frizerie forestieră automată. De toaleta aceasta depind multe. Și de calitatea apei. Cînd Bistrița vine mare, aduce nămol. Instalația pentru tratarea și filtrarea apei a fost modernizată și ea. Patru decantatoare noi fac ceea ce face dincolo, în depoul de zdrene, mașina ciclon: strecoară noroul, limpezesc apa, pentru nemiapomenita spălătoare care începe.

Dureroasă, teribilă e nașterea hirtiei! Ea suportă, păfește lucruri îngrozitoare. Urmărîndu-i canele, nimic din lumea însoțită de afară nu-ți mai rămîne în minte: păduri, mireme, frunzișuri curuite de raze — nimic din frumusețea tîhnită a firii, nimic din ceea ce substanța hirtiei a fost la origină — decît un vîrtej de clor, o fierbere lăuntrică, clocoțul din holendre, alchimii, arderi cumplite.

Ce rețil, e temperatura ridicată, e presiunea crîcnă din Turnul înalt de leșie (leșia bisulfidică SO₂Ca) dominînd totul, ale cărui cupatoare de ars pirita se încing pînă la 800, cu furtuni de gaze de sulf și aburi, răcirii bruste, li-cheferii, distilării, pompării în sus, în vârful turnului, căderii în jos, infiltrării prin piatra de var, repompării de soluții, laterale am, pe țevi, în uzină, în cazane, unde „tocătura” fierbe la 145°. După aceea, jocul corosiv, înverșunat al acizilor, plămădînd, prealbind, albind pasta înverșunată ce curge viscoasă prin hrube... Ce apare, în sfîrșit, la lumina zilei, la „partea umedă a mașinii” — celuloza — e un fel de covor de iaurt dus ca pe țară de site de bronz mobile, ale căror trepidaiții îl fac să tremure. La „partea uscată” acest chiag prinde încet consistență și e depănat, învîrțit pe cilindrii dogoritori, stors, apoi, presat, rulat pe flanele de lînă moi, umede încă și fierbinți, pe flanele de lînă zbricite, uscatore. Apoi, încheierii, apăsării prudente pe tambur, mai tari, turtiri crescînde, calandrări decise, scrîșnite, satînării, neteziri — o călătorie neiertătoare — pînă la „netezimea în secunda”.

E ultima încercare prin care trece hirtia. Această „netezime în secunde”, condiția tehnică finală a hirtiei, seamănă, plastic vorbind, cu ceea ce un ilustru poet latin cerea artei: o șlefuire îndelungă, răbdătoare, — ad unguem — pînă la lustrul unghiei plimbată pe marmoră. Experimental e acesta: în laborator, foaia de probă se așează sub o greutate de metal, care o apasă. O coloană de mercur pompează aer între obrazul hirtiei și talpa lustruită a greutății. Cu cit aerul va pune mai mult timp ca să răzbată afară prin aceste exiguitate, cu atît fața hirtiei înseamnă că e mai dreaptă, că reține aerul, îl rezistă. Cu cit va ieși mai repede, cu cit foaia va slobozi sulul mai lesne — plină de șanțuri, umflături, accidente — cu atît va primi o notă mai mică.

Hirtia se rotește, se rotește pe sul, lînă și caldă. E o voluptate. Un miros dulceag, alățtor, se pătrunde. Ceva organic, de aliment. Parcă-i făină. Parcă ai fi la moară, la brutărie.

Și gîndul acesta neașteptat... Lumina, îmi spun, nu se vede. Ea există. Nici albul absolut nu-l percepi, deși vibrează ascuns în adîncimea bolții cerești. Și una și alta au o frecvență anumită (ca a unui post de radio, îmi închipui, grosier) o emisie încă neauzită, pe care, într-o zi, omenirea o va auzi, emoționată că lumina și măsura maximă de puritate a hirtiei, cîntă, vorbește, au un mesaj, o muzică a lor.

Pui palma pe cilindrul rotitor, o ridici, iar încerci, pipăi hirtia. „Are temperatură” — îi zice tovarășului de lîngă mine. Descărcături electrice mici, te furnică, impulsuri de energie culesse în treacă de pe tamburii-țel ai mașinei. „Să nu vă frigă mașina”, îmi atrage serios atenția supraveghetorul de la mașina 7. Pe urmă, se interesează: „Ce țitlu îi veți da „materialului”?”

Nu-i o simplă curiozitate... De aici pînă la tipografie nu mai e mult! Dau din umeri, nu știu. „Spuneți-i chiar așa — îmi propune pe loc, cu un zîmbet: „Hirtia are temperatură”.

Oricît ai fi căutat, altul mai bun n-ai fi găsit. Sursul aceluia tovarăș avea un țilec prietenos. Am înțeles că ce produce ei acolo, obligă...

CHILDATA AȘTEPTARE A IERNII

REPORTAJ DE
VICTOR VINTU

Din primăvară pînă-n toamnă, cînd delta mlășă de excursioniști, marile exploații stufice devin, cu voie ori fără voie, obiectiv turistic. Sosiiți din cine știe ce unghier al țării, la capătul unei îndelung pregătite călătorii, oamenii cu rucsac și-au văzut îndeplinite treptat visele de vacanță. Au fotografiat liște și moruni, au tras pe nări mirosul de sălină și de catran al cherhanalei, au săpîrit dichisurile borșului pescăresc. Mai săpîrit, zgîndărit poate de lectura unor reportaje, interesul față de un tablou idilic: scerșii de stufăriș.

Nava acostează la grind. Unde? Oriunde, în cele patru mari puncte ale geografiei industriale a stufului, fie Rusca, Părdina, Sulina sau Șontea, peisajul este cam același. Dar fiindcă nava lor albă trebuie să ancoreze undeva, vom zice: la Șontea. De la debarcadere, grupul urcă pe țărniș nisipos: constructorii s-au săiit să-și înalțe cit mai mult, spre a-1 feri de surprizele primăvarașele ale Dunării revărsate. În prim plan se profilează cele câteva clădiri cu etaj birouri și locuințe, mărginite de ronduri de flori — alii de necesare oamenilor din această minusculă Sahară. Privirile întinse o gazetă de perete și un panou cu fotografii de frumăși, ușor îngalbenite. În plan mai îndepărtat, pe lîngă remizele cu ușile deschise vraise, mașinile de recoltat fac baie de soare. Roșii cum sînt, și mai ales văzute pe fundalul vegetal, par fructe coapte. Coapte, și căzute din frunzișul de acel verde intens al stufului în anotimpul călduros. E după-amiază. Mecanicii și-au isprăvit lucrul. Se aud de undeva încurajări retetice. Populația grindului face galerie. E și un teren de fotbal alături. Mîinga nu e jucată la „firul fierbii”, ci al... nisipului de către douăzeci și doi în piciorale goale, numai în chiloți. Lîngă cîmpul de joc se înalță zidurile termocentralei, iar nu departe (nîmic nu e departe pe acest grind) sticlește o construcție transparent-verzuie: o seră. „Mica noastră minune” — cum le este recomandată excursioniștilor. Aburul termocentralei le orteza oamenilor, de Anul Nou, salata de roșii, castraveți, Salată de roșii și castraveți. Pe un grind din delta cutreerat în nopți vitoroase de „polnoc”, vîntul miazanopții!

În rest, nu mai e nimic de vizitat. Ușor-ă ușor derulă printre turșii. Orice și-ar fi închipuit ei, dar nu peisajul acesta idilic, nu atmosfera de S.M.T. în vacanță. Nîmic senzațional, nîmic dramatic... Eroii visiți sînt fie cei douăzeci și doi alergînd, ca într-o recreație, după balon? — Nu-i acum sezonul lor. E verde, crud, mustește. — Măcar așa. puțîn, să fi rămas și noi cu o impresie. — V-am spus: poate fi recoltat numai iarna. — Păi iarna n-o să mai fim aici! — Păi... — Bine, dar în tot restul anului ce faceți? — Așteptăm... Așteptăm iarna.

Să aștepți cel mai puțin rivnit dintre anotimpuri: pare ciudat. Ciudat, dacă nu știți că în lumea stufului oamenii se călăuzesc după un altfel de calendar. Zilele cele mai lungi, pentru ei, sînt cele de iarnă. Omul de la cîmpie ar rămîne uluit auzîndu-l vorbind despre un scerșii întins pe vren trei luni, în cele mai reci zile ale anului. Anotimpuri sînt doar două: al scerșiiului și... celălalt! Iar la grania dintre ele nu se află nici solstiții, nici echinocșiile. Se află, ca două capete ale unei pe care se sprijină anul stufic, cele două. Un colegiu de toamnă. Un colegiu de primăvară. Sîdine de „stat major”. Miniștri, oameni de știință, conducătorii întreprinderilor de exploatare a stufului se întrunesc pe ostrovul Maluciu O dată toamna: întărește cum se va desfășura noua campanie de recoltare. A doua oară, primăvara: trag învățămîntele campaniei care a trecut. E un calendar aparte. Cel obișnuit, general, reflectă mișcarea de rotație a planetei noastre în jurul soarelui. Cel al deltei, particular, reflectă mișcarea de rotație a campaniei de recoltare „în jurul” stufului.

Răsar ghioceli — zicem noi. S-a sfîrșit iarna. Răsar lăstarul nou, suliga. — zic oamenii stufului. S-a sfîrșit scerșiiul. — Se destrungesc copacii — zicem noi. A sosit toamna. — Se destrungeste stuful — zic oamenii lui. A sosit vremea scerșiiului.

Se destrungeste, așadar, stuful: scade umiditatea plantei la mai puțin de o treime; pompele trag lacome apa, abîcînd cîmpul apropiate bălălii; se răcolesc vînturile; magazinerii primesc boame în schimbul putecacilor și al cimielor de cauciu. Este epoca marilor deplasări de țorțe. Epoca marilor migrații în balia. Oamenii și agregate migrează. — Bine, dar în restul anului ce faceți? — Așteptăm iarna.

„Așteptăm” este un verb al modestiei. În tot restul anului, oamenii și-au reparat tractoarele, recoletoarele, remorcile. Dragele au tăiat prin delți kilometri de canale. S-au creat și s-au consolidat hectare întregi de pădure pe care urmează să fie depozitați nămolul recolta. Inginerii și brigadierii au pătruns de cîteva ori în adîncurile știute și neștiute ale masivelor stufice. Au cercetat, au depistat, au apreciat recolta. Și, înaltă lumca, pe specialități, a urmat cursuri de ridicare a calității. 285 de zile de pregătire pentru cele 100 ale companiei care urmează. Pentru cele mai lungi 100 de zile. Și cele mai grele!

Mă aflam, în epoca marilor migrații pe bratul St. Gheorghe, la kilometrul 102. Rusca. Una dintre cele patru întreprinderi de exploatare a stufului. Unei dintre cele patru mari S.M.T.-uri stufice. Sufiul apropiate bălălii, al asaltului din zeri zîile de „mîine”, străbătea grindul. Ultimele cazuri dinaintea picării. Înfrîngare. Știa, asta ar fi vrut să simtă turșii din vară. Dar acum (era început de noiembrie), mai ușor găsai în delți cormoranii decît excursioniștii. Zece coloane se pregăteau, la Rusca, să se răpîndească în tot atîtea direcții. Zece coloane, pe un teritoriu de 120.000 de hectare. Picările se fac în coloane. Fiecare, numărînd 50 de oameni, înmănușează: 5—7 tractoare ușoare cu recoletoarele respective; 5—7 tractoare de transport cu remorci; un atelier mecanic mobil; 2 corturi pentru atelier; 2 bacuri-dormire, a cite 42 de paturi; rezervoare cu motorină; scurte cauciucate și îmblănite; provizii. O coloană e o unitate de asalt.

Oamenii și agregate și-au ocupat pozițiile. În zece de locuri ale deltei, pe bancurile-dormitor, în jurul aparatelor de radio-emisie-recepție, se așteaptă semnalul. Al: semnalul. — Ca și grui, a cărui rudă este, stuful are un moment optim de recoltare.

Momentul îl stabilește stațunea experimentală stuficolă Delta Dunării, „spunîndu-l” de la mila 24.

Și deodată, semnalul vine: Bip! Bip! Recoltați! Recoltați! Bip! Bip!

Ca într-o junglă, uscată și pustie, se năpustesc tractoarele. Sînt mașinile de un roșu sîngeriu, care făceau vara bale de soare pe grinduri. Mășina le vopsește, instanțaneu, în negru. Pacănii, tenorii, în clipele de ambră, amintesc inflexiunile metale, răscolitoare, ale glasului unui tîgru flămînd și furios. Montate frontal, seigile muscă din stufăriș. Ați auzit vreedată cum fonește gruiul sub cuțitele combinei? Ușor, aproape melodios. Parcă ar fi răsfoite topuri de hirtie velină. În schimb, atace de seigă, stuful, uscat, rigid, scrîșnet, troznește. Parcă se sparg gheturi sau se prăbușesc schele. E o sonoritate dramatică. Rămîn în urma agregatului maldere, culesse de alte tractoare și încarcate în remorci. Sînt duse către platforme pentru a fi apoi, urcate pe camioane, în chip de baloturi. De-a lungul canalelor din delți par a fi răsăriți ciudate construcții, cărora nu le găsesc altă corespondent decît forma țugulată a colibelor africane. Arhitectura aceasta, în glugi, este impusă de calculul precis al depozitării stufului. Totodată, de buna lui păstrare în rapori cu apa și microorganismele devoratoare. Cit mai mult stuf pe cit mai puțin spațiu. Într-un [înt al apelor, scump e fiecare petec de uscat.

Peste jungla uscată și pustie, băînd în parbrizul tractoarelor, încep să cadă ploile. Coboră nînsorile. Se învîlmășește lapovița. Incrementește înghețul.

— Așteptăm... Așteptăm iarna. — Ce! Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al bobului copt și vîsînd o bere rece. Sînt un om în pufoacă, cu cizmele năclăite de noroi, vîsînd un ceal fierbinte, Culorile Bărăganului, în scerșii, sînt calde. Cald e gabenul recolta viitoare. Exact cînd, pe cea a lor, oamenii stufului o string de pe nemărginirile înghețate. Închînuți-vă un Bărăgan nîns, măturat de viscol, pe care combinele ar tăia neobosite. Închîpuți-vă gruiul recoltat printre nămeți! La volan nu sînt semetistul cu pieptul gol, adulmecînd mirosul dulceag al

ARTIA

DE VORBĂ CU

G. A. TOVSTONOGOV

artist al poporului din U.R.S.S.

Colectivul Teatrului Mare de Dramă „Maxim Gorki” din Leningrad este oaspetele țării noastre. Colectivul a prezentat piesele „Barbarii” de Maxim Gorki și „Oceanul” de Alexandr Stein la Cluj și Brașov. De câteva zile, publicul bucureștean aplaudă spectacolele acestui teatru cu o strălucită tradiție realistă. Gheorghe Alexandrovici Tovstonogov, artist al poporului din U.R.S.S., este cunoscut publicului românesc din punerea în scenă a „Tragediilor optimiste” jucate în cadrul turneului în țeară acum câțiva ani de „Teatrul Pușkin” din Leningrad. L-am rugat să ne vorbească despre Teatrul Mare de Dramă „Maxim Gorki” din Leningrad.

demul patosului cetățenesc, social, prin prezentarea fiecărui erou cu psihologia, cu problematica, cu relațiile sale, fără a uita nici un moment că ne adresăm oamenilor secolului nostru, ba mai mult, vremurilor prezente.

— Teatrul Mare de Dramă „Maxim Gorki” are o îndelungată tradiție în ceea ce privește colaborarea cu autorii dramatici. Care dintre dramaturgii contemporani sînt colaboratorii săi apropiați și cum se desfășoară această muncă?

— Mai mulți dramaturgi sovietici sînt colaboratorii noștri apropiați, fie că locuiesc la Leningrad sau la Moscova: Arbuзов, Rozov, Aliosin. Ei ne trimite piese, dîndu-ne-le să le prezentăm în premieră. Teatrul însă nu se mulțumește să primească lucrurile „de-a gata”, ca culegă doar roadele. Colaborarea noastră cu dramaturgii este sistematică și consecventă. Începe cu mult înainte ca piesa să fie terminată. De obicei cunoaștem planurile de creație ale colaboratorilor noștri și deseori citim textul într-o fază de lucru. Aceste lecturi sînt baza unor discuții. Observațiile noastre sînt discutate și acceptate de autori, iar noi ținem seama de părțile lor. De multe ori, chiar dacă piesa este gata, în teatrul nostru se mai continuă munca de perfecționare. Abia atunci începe cu o valoare scenică bine stabilită devine teatrul de basm și spectacolistic. După cum vedeți, o colaborare apropiată.

— Părtați de la discuțiile purtate anul trecut în presa sovietică pe tema

„Problemele actuale ale regiei” (Articolul despre „Conceptie și soluție”), v-am ruga să ne enunțați câteva date esențiale care au stat la baza celor două spectacole urmărite de publicul românesc.

— În „Oceanul” am căutat să dezvăluim patosul mare al vremurilor pe care le trăim, mărșăluțind o minucioasă analiză psihologică a oamenilor, eroii și piesei. Îmbinarea unui înalt conținut de idei cu o analiză psihologică adevărată este unul din felurile noastre artistice. Tîn să vă spun că în acest spectacol actorii principali (cei trei eroi) sînt tineri și foarte talentați.

Piesa lui Maxim Gorki „Barbarii” poartă un subtitlu, dar chiar de autor: „Scene din viața de provincie”. Noi am dezvoltat nu numai „scene”, ci adevărate tragedii și evidente comedii, drept care am subtitlul-o „tragicomedie”. Unul din factorii principali, în afara studiilor amănunțite a psihologiei eroilor (repet acest lucru pentru noi știu o alta oară), este crearea atmosferei caracteristice în care ei trăiesc și acționează.

Am căutat, și din nou am căutat, să realizăm un maximum de conținut cu un maximum de concizie în expresie. Dacă am reușit sau nu — în ambele cazuri — despre acest lucru prefer să nu vorbesc, pentru a nu face simple declarații. Prefer să citez părțile critice. Totdeauna un asemenea turneu este pentru noi o verificare. Cînd nu toți spectatoarii înțeleg limba, ei devin cel mai fin seismograf care înregistrează reușita și nereușita.

— Sînteți pentru a treia oară în România. Ce impresie v-a făcut mîșcarea noastră teatrală? Ce spectacole și ce actori v-au impresionat?

— Ne este bine cunoscută înalta cultură teatrală existentă în România.

Din ultima vizită mi-a rămas puternic întipărit în minte întâlnirea cu Radu Beligan și Liviu Ciulei. Sînt doi oameni de teatru, creatori foarte interesați, preocupați de găsirea unor rezolvări noi. Pot să fac o mîrturisire: îmi sînt personal foarte simpatici.

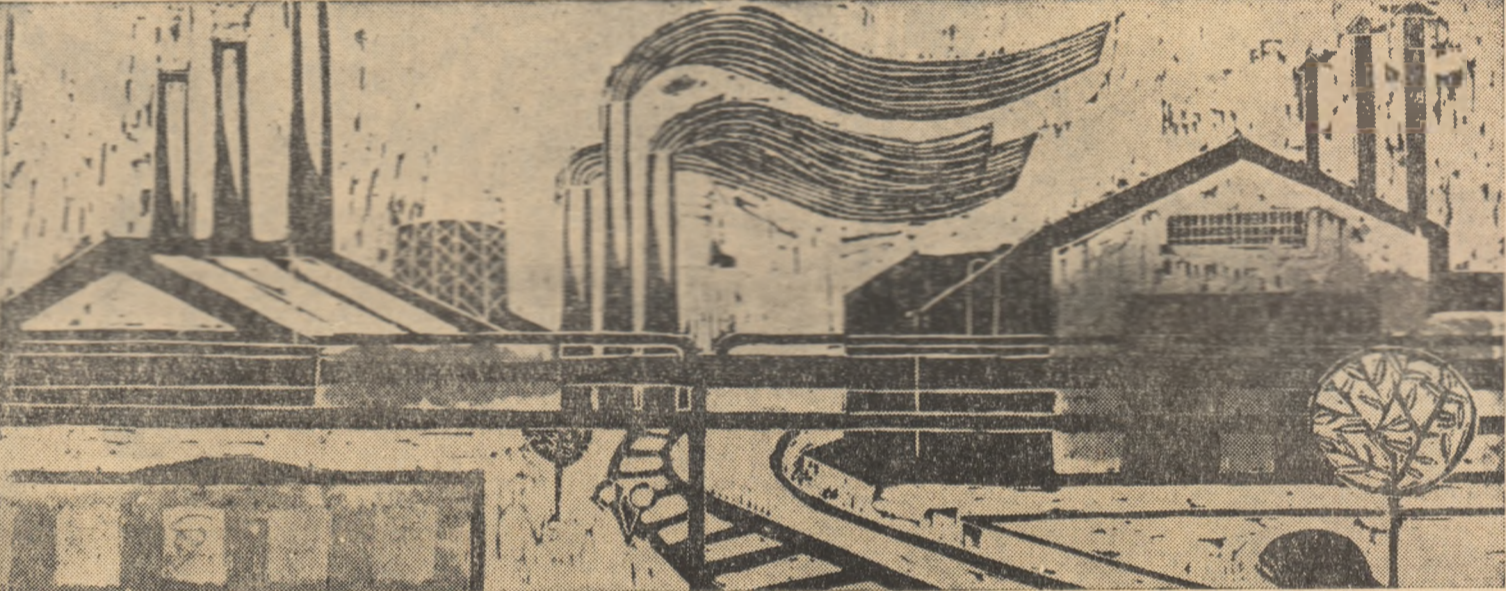
Abia am început să văd spectacole de teatru. De aceea nu pot încă împărtăși nimic cititorilor dumneavoastră din impresiile actuale. Ma bucurat revizitarea lui Kovacs Gyorgy, la Cluj. Îl consider un foarte dotat actor și om de teatru priceput. De asemenea am urmărit cu plăcere reacțiile publicului clujean, la spectacolele noastre. Clujul este un oraș foarte frumos, de solidă tradiție culturală.

— Și ca totdeauna, în încheiere, care sînt proiectele dvs.?

— În actuala stagiune voi pune în scenă două piese: o dramaturgie după volumul doi al romanului „Pămint desolat” de Solohov și piesa lui Shakespeare „Mult zgomot pentru nimic”. Poate să vă mire faptul că pun în scenă o dramaturgie, mai ales cînd s-a făcut și un film după roman. Vă mîrturisesc, nu este nimic riscant. Ne aflăm într-o situație extrateritorială față de televiziune și film. Afirmările mele au ca bază o altă experiență. Am jucat patru ani la rînd, pe scena teatrului nostru, piesa lui Figueiredo „Vulpe și strigări”. Apoi s-a făcut filmul-spectacol. Pelela a fost văzută nu numai în sălile cinematografulor, ci și la televiziune. Rezultatul pentru teatru?... Încasările au crescut simțitor.

În ceea ce privește dramaturgia romanului „Pămint desolat” ne vom strădui făcînd-o de scena teatrului nostru să pătrundem mai adînc sensurile acestei opere mărețe a lui Mihail Solohov.

REPORTER

CLARETTE WACHTEL

Curte de uzină

CRONICA DRAMATICĂ

„TAINA”

de HORIA STANCU ● TEATRUL de STAT-GALATI

Piesa „Taina” a fost prezentată în premieră pe țara noastră de Teatrul de Stat din Ploiești. Reluata pe scena galateană, ea prilejuiește un spectacol bun, fără cadrele cînd cînd memorabile, dar — în orice caz — de înaltă.

Apelînd la o formulă „politistă”, autorul nu s-a lăsat antrenat pe panta unor rezolvări spectaculoase dar facile, ci s-a străduiut să construiască o piesă cu adînc rezonanță umane, psihologică, lucru care l-a reușit în bună parte. Pe parcursul ei acțiunea piesei nu aduce confruntări explozive decît în mică măsură, și nici nu mizează pe o intri-gă complicată, iar tocmai această sobrietate a mijloacelor cu care a operat dramaturgul duce la reușită, fiind însă totodată și sursa anumitor slăbiciuni (există în desfășurarea acțiunii o oarecare lipsă de mișcare și nu ne reținem aici la o mișcare exterioră a personajului dintr-un colț într-altul al scenei, ci la necesitatea unei mișcări intime și pe un ritm mai diferențiat al textului dramatic).

Subiectul e simplu și curge firesc pe două planuri paralele (prezent-trecut) despărțite între ele de un spațiu de timp care nu însumează nici un an (acțiunea prezentă conștrîndu-se în numai câteva ore adevărate noaptea a căldurii), marșăluțind a întâmplărilor trecute și prezente. Așezînd amintirile despre eroină ca dinaintea unor oglinzi aliate una în lăța celeilalte, autorul ajunge să dea profunzime acestor amintiri, să le multiplice și să le confrunte în așa fel încît taina să fie descoperită convingător (deși ne-am îngăduit rezerva că mobilul trădării lui Anton nu este încă suficient reliefat). Horia Stancu nu și-a scuturat de despărțirea cam arbitrară care se practică împărțind genul dramatic în nemurările compartimente, în care se situează „piesele de idei” sau „piesele de acțiune”. Piesa sa intenționează să fie

și de idei și de acțiune, aducînd în scenă viața așa cum se desfășoară ea, cînd cu reversuri neașteptate, cînd cu momente de reflecție, în sfîrșit — cadrul prielnic evoluției unor personaje complexe, care nu și pierd lirismul, trumusețea interioară, nici în împrejurările cele mai aspre ale vieții, în ceasurile de furie oarbă a războiului, și sînt gata să dezbătă poziția pe care omul cîștîșit trebuie să o aibă față de adevăr, față de dreptate, prilejuind astfel confruntarea unor atitudini diferite despre lume și viață, a două concepții — mobilul acțiunilor prezente, trecute și viitoare.

Punînd în scenă „Taina”, regizorul Gh. Jora a pornit de la o realitate a piesei: deosebită concentrația a acțiunii ei. De aceea regizorul a cerut actorilor o interpretare clădită pe deplin, de sobră, estompiînd orice accent de „politism pur”, tocmai pentru a scoate astfel în evidență dimensiunile psihologice ale personajului și momentul interpretat. Această indicație regizorală, vizibilă în felul în care este jucată piesa, a dus însă și la o anumită anchiloză nedorită, mai ales în prima parte a spectacolului. Ea a fost accentuată desigur și de soluția găsită de scenograful Napoleon Costescu pentru decorul „Napolei” în care personajele (în un moment dat cînd s-a aflat zăburat să se miște. Înțelegem ideea acestor soluții: maxima concentrare a atenției spectatorului, creșterea tensiunii în scenă simultan cu cea a textului dramatic, etc. Dar rezultatul nu e cel scontat. De altfel, revinînd la regie, credem — aparent paradoxal — că o anumită încetare a desfășurării acțiunii, pe anumite porțiuni, n-ar fi scăzut prelungirea exercită de evenimentele asupra eroilor, piesei (impli-cit și asupra spectatorilor), ci ar fi subliniat tocmai încordarea, sporiînd-o indirect. Intinșă și egală pe o prea mare suprafață, acțiunea prea concentrată te obosese.

Technica dramatică modernă folosește de autor a fost în general inspirat întrebîndu-l de regie (cu excepția unor înrîmări și lesni merzole) acțiunii les din „cutia” propriu-zisă — adică din camera de hotel — în momentele de retrospectivă și rămînînd în scenă, cu spatele la public, nemiscați, reintrînd în „cutie” la momentul oportun; firește, este vor-

ba despre o aducere aminte și reglarea a ceea ce a fost făcut și trăim cînd mai direct această impresie, punîndu-i unora pe actori să înție chiar brațul în dreptul frunții, ca atunci cînd faci un efort de memorie).

Dacă decorațiunile și puse în discuție pentru funcționalitatea lui, nu înfocdeaua fericită, luat în sine este extrem de sugestiv și admirabil valorificat prin fundalul care reprezintă panorama orașului trist, provincial, din vreme de război.

Dintre interpretări, rolul-cheie al piesei ar fi trebuit să-l aibă Ileana, în interpretarea Margă Georgescu nu destul de expresiv individualizată. Autorul a reușit să creioneze acest portret numai cu ajutorul cîtorva retrospective. Faptul că Ileana apare doar în amintirile celor patru oameni aliați în camera de hotel, ar putea să pară o piedică în evocarea figurii acestei eroine comuniste din ilegalitate, ceea ce nu este deloc exact. Poate că o interpretare mai puțin serafică, mai materială (care n-ar fi contrastat de felul că în realitate ea nu apare acolo decît în amintire), ar fi adus într-adevăr în centrul piesei figura interesantă a acestui personaj (fa aspectul diafan al aparițiilor lenele contribuie și costumului — rochia albă, părul blond aproape alb). Ion Niciu creează un Dan palpabil, egal și înegal în același timp, convingîndu-l prin lăsa în urmă că străbate un drum greu, al cunoașterii, care se încheie fericit pentru conștiința sa morală, dar neteric pentru sentimentele sale curate și profunde. Gina Patrîchi, amintîndu-ne prin virtuozitatea cu care își interpretează rolul, de Giulietta Massina din „Noptile Cabriței”, vibrează uman și dramatic în toate scenele unde apare, emoționînd și prin mișcările (deloc barocă) cu care își constituie personajul (admirabil găsită vocea incoloră, gesturile de planul doi). Celelalte interpretări — bune (cu excepția lui Mihail Mihail, plăcut ca prezentă scenică, dar exagerat de declamatoriu și rigid). Un cuvînt de laudă pentru discretia ilustrației muzicale semnata de Romeo Chelaru.

Un spectacol interesant, în care mai mare parte realizat.

Mihai STOIAN

vă lăsați libere și chiar exagerate deliberat și metodic (John pînă la uciderea tatălui său), dar de fiecare dată ele constituind factorul care determină structura, declanșează. În întreaga dramă iese dintr-un asincronism care se perpetuează (în partea a doua John ocupînd o poziție asemănătoare cu aceea a Almei din prima parte a narațiunii scenice). Căci, combinînd freudismul cu existențialismul, scriitorul stabilește această desfășurare asincronă pentru a susține teza falsă a imposibilității de a comunica și în consecință a tragicului funciar al existenței umane (ca la vechile barometre în care timpul urît e reprezentat de un domn cu umbrelă de ploaie, iar timpul frumos de o doamnă cu umbrelă de soare și la care cînd unul intră în căsușă, celălalt iese afară). Dar construcția aceasta metaforică e eroilor și a situațiilor este destul de artificială. Presiunea puritanismului cu aspecte sale complementare — ipocritie și erotism dereglat — poate explica unele dintre reacțiile celor doi eroi John și Alma — mai cu seamă în prima parte a narațiunii. Dar realismul fiecărui dintre ei — în viciu sau în puritate — rămîne prin exclusivism construit. Ascunzîndu-se în sine însuși, fiecare dintre ei ajunge totuși să se descopere (altă teză și alt procedeu preferate de filozofii și romancierii existențialiști) și totuși, în pofida șocurilor care culmi-

CRONICA FILMULUI

VARĂ ȘI FUM

nează cu asasinarea medicului (purul, ființa destinată ca prin sacrificiul său să prilejuiască ajungerea la conștiință a celor doi eroi, leit-motiv al literaturii lui Tennessee Williams) nici John, nici Alma nu ajung la o luciditate efectivă, la conștiința necesității unei dezvoltări armonioase a propriilor lor ființe, ci nu fac altceva decît să schimbe un semn algebric și să continue același radicalism și același sentiment de incompletitudine (de frustrare). Cînd vîltoarea se poate, medicritatea se reinstalează — căci astăzi existența lui John alături de o tinărie superficială, cît și a Almei alături de un prozai voiajor comercial, vor fi în deosebită medicare. Dar existențele mediocre generează în protagoniștii lor, în pofida acceptării resemnate, sentimentul nerealizării, al vieții frustrate etc. Adică ne aflăm, după altă zăburare, în punctul inițial, construcția dramatică fiind astfel lăcilită în articulațiile ei încît să strecoare în noi ideile imobilismului moral al vieții.

Încercînd să analizăm universul literaturii lui Tennessee Williams așa cum ni se descoperă în „Vară și fum”, am căutat să reliefăm îndepărtarea lui de adevărul vieții, pe care îl intersectează doar sporadic. Aceasta nu înseamnă însă că tîgăduim aceste lucrări dramatice vibrația umană. Teatrul lui Tennessee Williams reușește pînă la urmă să prezinte nu tragicul condiției umane, ci acela al unei societăți agonice în care cei hărăziții morții se străduiesc să strânguleze pe cei încă vii. Dintre filmele inspirate de piesele scriitorului american, „Vară și fum” ne-a apărut ca fiind cel mai realizat. Regizorul Peter Glenville a căutat să evite impresia de teatru filmat proprie unor pelicule ca „Menșeria de sticlă” și „Un tramvai numit dorință”. Cu multă abilitate a știut să folosească cea mai mărunțită indicație a textului în măsura în care ea îi dădea posibilitatea leșirii din spațiul scenic și a înmulțirii mediilor reprezentate. Paralel cu aceasta a recurs de multe ori la planuri lungi care, din nou, scoate povestirea din cadrul strict al scenei de teatru. Prin travelturii și panoramice aparatul a căpătat o mobilitate real cinematografică, inexistență în celelalte două filme inspirate din opera dramatică a scriitorului. Interloapele au fost compuse cu o scrupulozitate de istoric de artă. Mobilitele, tapetările, bibliotecile, etc. ca și vestimile de-finise o epocă, cu media geografică și social, mentalități diferențiate. Obiectele își relevăză nu numai poezia, ci și importanța tiranică pe care o dețin într-o lume dominată de fenomenul „înstrăinării”. Comparat cu piesa, filmul nu a pierdut nimic din poezia textului. Și aceasta pentru că regizorul, ajutat de scenariștii, a știut să decupeze, păstrînd esențialul și străduindu-se să conversească în imagini cît putea de mult din text. Apoi, pentru a ne scoate din teatru, a recurs la procedee cel mai salutare, acela al evidențierii poeziei figurilor. Dacă „Menșeria de sticlă” apărea ca teatru în conservă tocmai pentru că se înlema pe planuri de ansamblu, „Vară și fum” se sustrage acestei impresii tocmai pentru că se înlemează pe o continuă varietate de planuri, din care nu lipsește nici cele prime. Pentru a putea recurge la o asemenea varietate dominată de planuri medii sau chiar prime, era nevoie ca regizorul să aibă la dispoziție o distribuție de calitate a celor la care a recurs. Geraldine Page se prezintă ca o interpretă cu totul excepțională. De o sensibilitate și de o vibrație uimitoare, reușește să traducă în expresie cea mai infimă mișcare a feței sau a trupului. Fără să o egaleze, Lawrence Harvey, care desfășurase în „Romeo și Julieta” un joc opac, lipsit de relief, izbutește aici să exprime nuanțat contradicțiile și transformările interioare ale John Buchanan. Unaj Merkel pe care o cunoaștem de mult ca admirabilă în rolurile de compoziție, nu se deminte nici cu această ocazie.

Discutabil ca filozofie implicată, „Vară și fum” rămîne interesant prin lumina pe care o aruncă asupra unora dintre aspectele vieții americane și remarcabil ca transpunere cinematografică a unei piese de teatru, ca joc al actorilor și ca plastică cinematografică.

Eugen SCHILERU

Cîteva din noile filme poloneze: „Mansarda” (regia K. Nalecki) — un film biografic despre pictorul polonez Alexander Ciurupa; „Căminul din D-nei Hanka” — o versuie cinematografică a romanului lui T. Dolega „Moscovia”, care descrie viața înaltei societăți poloneze dinainte de război. Regia îi aparține lui G. L. G. „Moscovia”, care descrie viața înaltei societăți poloneze dinainte de război. Regia îi aparține lui G. L. G. „Moscovia”, care descrie viața înaltei societăți poloneze dinainte de război. Regia îi aparține lui G. L. G.

În al doilea trimestru al anului 1963, numărul spectatorilor, în sălile de cinema din Franța a scăzut cu o treime față de al doilea trimestru al anului 1962, cînd numărul spectatorilor a atins cea mai mare cifră. Acesta este o urmare a creșterii concurenței televizivului, cît și a creșterii prețului la biletele de intrare cu o aproape 10%.

În Spania se turnează exteriorizarea pentru o nouă ecranizare a romanului lui Manzoni „Lopodnică” (ultima ecranizare aparține lui Mario Camus, din anul 1961). Filmele realizate de cineștii amatori se ocupă de frînșuri din viața de ce mai bunii muncitori din întreprinderi și colhozuri, de frumusețea pămîntului natal.

În R.S.F.S.R. există în prezent peste 700 studouri și cercuri de cinești amatori. Peste 100 de studouri și cercuri își desfășoară activitatea numai în raioanele rurale ale R.S.F.S.R. Trădătura caracteristică a acestor studouri și cercuri o constituie luarea în racontarea rurală a R.S.F.S.R. Filmele realizate de cineștii amatori se ocupă de frînșuri din viața de ce mai bunii muncitori din întreprinderi și colhozuri, de frumusețea pămîntului natal.

EGRAU

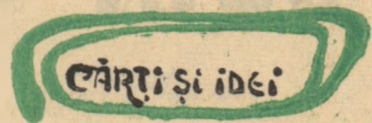

După titlu, lucrarea lui G. A. Astre (1961) ar părea o autobiografie. Este adevărat că autorul folosește extrase din corespondența, prefețele proprii și epica romancierului, care a fost la un fel de aparență autobiografică în tot ce a scris; nici măcar în confesiunile sau ale prietenilor nescrisi nu sunt nesocotite. Și totuși, ceea ce procedea monografistul (fiindcă este vorba de o monografie critică) e comandat chiar de natura romancierului, a cărui viață și operă ni se prezintă.

În adevăr raportul de la om la operă, evident în cele din urmă chiar la scriitorii conduși de eroarea ficționalistă, este pentru Hemingway o realitate în adevăr decisivă. Atmosfera din casa părinților, mentalitatea publică din Oak Park, orașul copilăriei, direcția spirituală a cite unui profesor, peisajul cu vecinătățile lui, în care omul civilizat se putea confrunta cu indiana din acel Middle West de unde va pleca scriitorul mai întâi ca ziarist; activitatea jurnalistică din centre omenesti mai dramatice decât orășelul natal, adolescentul devenit „honorary lieutenant” pe frontul italo-austriac în timpul primului război mondial, din care se întoarce acasă plin de răni și de decorații; noua perioadă ziaristică în Kansas City și Chicago, când la cunoștința deplină de vocația lui de scriitor, confrății americani în atmosfera cărora se formează; părăsirea Americii pentru Europa și așezarea (cuvânt impropriu pentru „nechezatul” Hemingway) la Paris, boema zgomotoasă între confrății europeni; vinător de comuțe fantastice în centrul Africii și pescar de monstrul marin; toreador la Madrid și din nou voluntar de război, de data aceasta împotriva fascismului francez; lupta pentru democrația cubană, pe care înțelege s-o ajute, fiindu-i un domiciliu lângă Havana; călătoria în China, unde se da aceeași luptă politică împotriva exploatarea omului și a imperialismului; par-

tecierea la cel de al doilea război mondial ca marinar împotriva submarinelor germane din apele Cuba, ca aviator în debarcarea din Normandia și ca luptător-comandant de mică unitate pentru eliberarea Parisului; apoi iarăși Havana, iarăși Spania; ultima revenire în America; spitalul din Minnesola (hipertensiiv și diabet), liniștea promițătoare de patru zile în villa din Ketchikan și însuși, supremă violență a unei biografii violente, sinuciderea din dimineața zilei de 7 Iulie 1961 cu pușca de vânătoare, gest care încheie de asemenea existența tatălui său.

Opera de scriitor a lui Hemingway nu poate fi despărțită de mai nici un moment al existenței lui biografice. Viața dusă la Paris și Madrid răspunde în Soarele răsare și el; campania din Italia este prezentă în Adio, arme; Spania cu pasiunea ei pentru taormina și în Mort într-o după amiază; Kenya ca spațiu al aventurii cinelice se dezvăluie în Colițele verzi ale Africii și Zăpezile Kilimandjarului; Cuba și viața de pescar maritim sunt evocate în A sea sau a nu avea (no-roc); războiul civil din Spania, plin de marea politică în mentalitatea guerrillero republicane, constituie interesul de cel mai puternic dramatism din Cui îi bate ceasul și ca să nu mai amintim decât ultima sa operă celebră, deși toate cele numite corespund de asemenea cite unui moment biografic. Bătrînul și marea, povestea unui pescar în luptă cu un monstru kiltologic al mărilor cubaneze. Viața lui Hemingway, consumată gimnastic pe meridianele globului, e astfel o înălțare de experiențe leturite, dar de aceeași violență, fiecare dintre ele susținută cite o operă narativă. S-ar putea afirma că o astfel de vitalitate bărbătească, cheltuită prin descărcări totale și reaproviatare automată, e un caz biografic unic.

VLADIMIR STREINU

HEMINGWAY DE EL ÎNSUȘI

Literatura lui, solidară în ascuns și chiar lăisă cu profesiunea de ziarist, în care s-a născut ca scriitor și se poate spune că a și murit, pleacă de la ideea că ea trebuie să informeze pe cititor despre aspectele explozive ale vieții. O nedesimțită intenție de reportaj se deslășește de usuriță în fiecare pagină scrisă de el: reportaj de fapt și reportaj de idei, faptele privind spațiul experiențelor lui, iar ideile privind timpul. Căci, după cum vedem la el, sârta de pe un meridian pe altul e mereu o viață participării la frământările epocii. De nu ne-am referi decât la Cui îi bate ceasul (cu toate că nici celelalte scrieri nu sînt lipsite de lumini asupra controversei sociale a timpului), convingerea că reportajul de idei vrea să producă un document complet al stărilor istorice, pe care le trăiește, umple conștiința noastră. Încît am putea spune că ne aflăm în fața

unul autor de literatură documentară cu o mare valoare revelatoare. Titlul înșelător de autobiografie pe care G. A. Astre îl dă monografiei sale e prin urmare cum nu se poate mai potrivit cu subiectivitatea operii lui Hemingway. Cu reportajele ziaristului se întimplă însă ceva neobișnuit: narațiunea de tip ziaristic se aprinde mai toldeana de o puternică lumină semnificativă, care îndreptățește pe cititor că reportajul e numai una din înfățișările omului, cea de a doua fiind aceea a unui mare poet. Zăpezile Kilimandjarului în fața cărora Harry moare cu sentimentul extatic al soluției ultime; monstrul kiltologic cu care bătrînul pescar Santiago se luptă zile în șir ca să-l tragă pe vas, dar pe care în acest timp îl devorează rechinii, lăsînd pescarului satisfacția de a aduce pe țarm numai scheletul idealului său; podul, care în apropierea Madridului

urmează să fie dinamitat, între alții, de Robert Jordan, voluntar american al războiului civil spaniol, luptător pentru cauza democrației, care chiar murind își descarcă arma împotriva franciștilor, deci a fascismului, șiînd că scopul strategic al dinamitării podului fusese realizat; toate aceste fapte și multe altele din celelalte scrieri menționate aici înțelegă la un anumit punct al narațiunii de a mai fi simple materiale documentare și devin, prin urmare, un fel de explozie centrală, metafore poetice pline de sens. Lecția de pe urmă a întregii lui opere este că viața omenească, oricît de particulară, conține un simbur exploziv de poezie, a cărui aprindere depinde de valoare a prozatorilor. Scriitorul propune acordul necesar în creație, dintre realitatea vieții imediate și ficțiunea miturilor; pentru el realul, chiar în propria-i biografie, dă în fantastic,

după cum fantastul departe de a fi himeră estetizantă, e componentă a realului. Privit strict ideologic, acest romanier al miturilor diurne pornește din sine cu hotărârea, evidentă în primele sale experiențe biografice, de a se reafirma ca individ. El crede că riscul are puterea să-l definească; de aci, violența situațiilor după care aleargă pe tot globul. Taurul și monstrul marin pe care dorește să-l înfrunte, nu arată altceva decât pe torador și pescar, cit pe omul doritor de a se cunoaște cum reacționează la marea primejdie. Dar experimentarea limitelor vieții ca individ nu-l duce decât la oarecari satisfacții sportive. Ce înseamnă a învinge sau a câștiga în viață? În orice biruință a individului ca individ se declară la Hemingway pină la urmă sentimentul nereușitei: neputință învinge moartea proprie, victoriile provizorii sînt de esență neantului, nada, cum spune unul din personajele lui în spaniolă. Din-du-și seama de „nimicul” existenței proprii, de „nimicul” care îl alimentează existența, acest personaj, biet chelner de cafenea spaniolă, își alcătuiește un „Tatăl nostru”, simbolic, rugăciune, de timbru dostoevskian, a disperării individualiste: „Nada a noastră, care ești în nada, șiîntescă-se numele tău nada, vie împărăția ta nada, faci-se voia ta nada peste nada precum și în nada. Dă-ne nouă azi nada noastră zilnică. Iartă nadele noastre, precum și noi iertăm nadelor ne-au nadat. Și nu ne duce pe noi nada în nada și ne izbăvește de nada, fiindcă ești nada”. Dar din firea dinamică a scriitorului se ridică de cu vreme întrebarea necesară: dacă totul în individualism se reduce prin moarte la „nimic”, cum poate omul să facă totuși ceva? Dacă neantul condiționează existența individuală, ce anume o poate sustrage acestei condiții? Răspunsul îl strigă istoria contemporană: „ceva” care să

nu se macine în sentimentul provizorității și al precarității există numai în ameliorarea condiției omului. Acest „ceva” comandă lupta poporului chinez împotriva imperialismului japonez. Acest „ceva” mobilizează democrația spaniolă împotriva fascismului european coalizat, acest „ceva” susține acțiunea clandestină a poporului cubanez și, sub forme leturite, deschide sau ne-declarează încă, același „ceva” frământă omenirea întreagă, oriunde pe pământ se nasc și mor zilnic oameni după oameni. Și Hemingway, auzind răspunsul epocii dat nihilismului individualist, se aruncă în experiența socială de partea exploataților: dă 40 000 de dolari din averea proprie ca să procure material sanitar trupelor spaniole democratice, participă la războiul civil cu sentimentul că singurul monstru de înfruntat nu e taurul năprasnic al arenelor însingurate, ci fascismul franchist, simbol de epocă al exploatarea și imperialismului, dar mai cu seamă își preface această supremă experiență în narațiunea din Cui îi bate ceasul, în care viața și moartea, nemădușmăndu-se ca în cuprinsul problematicii individualiste, se aliază memorabil ca să asigure victoria omului, dincolo de limitele existenței individuale, în forma societății de tip nou. Monografia lui G. A. Astre înfățișează viața și opera lui Hemingway cu egală grijă de amănunt biografic și caracterizarea critică: e o lucrare plină de probitate, de talent expozitiv și mai cu seamă de iubire pentru dramatica orientare a omului de cultură în condițiile luptei de clasă. Exemplarul scriitor american și-a găsit astfel, pentru Franța, un comentator inspirat. Tipul însuși al colecției, în care a apărut „Hemingway par lui-même” („Ecrivains de toujours”, aux Editions du Seuil) ar putea fi adoptat de orice cultură pentru marile scrieri respective.

G.A. Astre: „Hemingway par lui-même”. — Ecrivains de toujours, aux Editions du Seuil.

EDUARDAS MEJELAITIS

(laureat al Premiului Lenin)

DIMINEATA

La revărsatul zorilor
Omul deschide ochii.

(De pe ochiul cerului, pleoapa norului se ridică. Din focal lui, bulbul soarelui se arată. Urmasul pilda rotitoare a soarelui, globul sferic al ochiului se deschide și el. Ochii cerului se rotește pe orbită. Ca pupila soarelui el scrie pe pământul abia trezit din somn. Privește mînia mea care încă mai dorm. Arborii înmăcași și înnoți romane și parca noaptea însăși își ridică genele. Ca niște alenite pe obraji, pe ramuri simt lăstarii și cocinieri. Așa se deschide-n aurora imensul glob al ochiului ceresc, și după el se rotește în orbita lui minusculul bulb al ochiului omenești.

Salt!
Din abisul nefinitei,
omul desprinde-a pleoapelor fereastră
și face-un salt
în depărtarea cerului albastru.

Cum pruncul caută căldura sinului matern,
privirea se înalță, îmbălbîndu-se spre soare.
Albastrul privii, pe drumul cunoscut,
beau însetele soarelui și prind să zboare

Ochiul absoarbe-ntreregul univers,
înghitte soarele cu lăcomie,

și cîrste ne-ncetat, mereu mai mare, uriaș;
cu-nflăcărată-ntraga viața vie.

Doi sori — noaptea din lumină — s-au aprins,
să stingă noaptea, și să fie dimineață,
ca să se oglindească-nvingătoare,
în ochii lor, strălucitoarea viață.

II

Scrutindu-și în oglindă privirea lui senină
Olimpianul Goethe crezuse-a fi gîsit
În ochii lui strălămpezi a soarelui lumină:
„O! Dacă ochiul nostru — spusese el — n-ar fi
Asemenea în totul cu minusculul soare
El n-ar putea pe-acesta să-l vadă niciodată!”
Cuvintele lui Goethe ascund-un tîlc adînc.

III

S-au scris atît, atîtea versuri despre soare
Încît ai vrea să ștergi acest cuvînt
Să-l scoți din strălucire, să-l gînești din rîm
Dar încercări să ștergi vorba SOARE
Din pagina de-aur a cerului!

Sînt unii care-au încercat să ștergă
Cuvîntu-acesta cu creionul țevilor de tun.
Cernite bare, dire lungi de fum
Au tras în cruce neagră peste soare.
Și soarele l-au prins în sîrme lungi ghimplete.
Atunci s-a stîns. Cu el s-au stîns
Lumina, libertatea, binele-adevărul,
și cei mai limpezi ochi din lume.

Dar noi am șters aceste cruci cernite de pe soare
Și sîrmele ghimplete le-am tăiat.
Noi am spîlîc am curățîi
Arama soarelui mișcîtoare de funingini.

Arama roșie a soarelui e iarăși
Strălucitoare. Soarele a re-nvîit.
Și-au re-nvîit, cu el, de-odată,
Țoaji ochii stîni ai tucelor de pe lume.

Să nu uitați, vorbind de ochiul omenești
De soarele dominînd printre țării!

Cu cît mai negriș norii de furtună
cu atît mai tare să strîgăm luminile solare.

În vremuri de răstîrșite și urgii, cuvîntul SOARE
se împletesc-n strălucire, se-ntruchipează în poem.
Și e puțin să faci poezie despre soare
el trebuie strîgat din răspuneri pe nume
și să-l reții ca strîgătul acesta,
oșă cum își striga în ceasul morții mama.
Și dacă vezi că soarele se-ntunecă și moare
tu strigă-ți:

SOARE, VEȘNIC VEI TRAI!

Nu! Eu n-am să șterg cuvîntul SOARE
din nici-o strălucire.

și de s-ar repeta-n poemul meu
a suta oară-l voi lăsa să se repete,
ca oamenii să aile din beșug lumină
cînd vîntul-achide-a cerurilor slavă
și cu al tace-morilor nori împrescă
albastrul nestemă al paginii cerești.

Eu sînt transmițătorul nevăzut
al vîntului telecomunicător care leagă
de-a pururi soarele de ochiul omenești.

IV

Ochii omului sînt porți deschise larg
Prin ei străbăle-ntraga lume.
Prin ei, cu valuri ce la fîrm se sparg
Trec binele și răul fără nume
Pluind trec ale faptelor oceane
Și-a lucrurilor anonime caravane
Și orice obiect, de pildă, — o masă
Pătrunde-n versul tău ca într-o casă
prin poarta ochiului deschisă.

Și tot așa un scaun, poate-un cal
un colț de stradă, piața cu arcul triumfal
și, înflorită peste noapte, — o mică floare, —
torentul nu se intrerupe, nici nu moare.
Spîl pruncul: și în spuma de săpun
Scîlpiri și unde rînd pe rînd adun

Ca un simbol al rodniceii pe pămînt
Văd sinul mamei generos și sfînt.
Și ochiul soarelui lăuce din afară,
Din suflet și din tot ce ne-nconjoară.

V

Ochiul e mic, dar ca albastru mare
el oglindește-al cerului senin,
pe care trec orașe, străzi, trotuare
și-abruptul turn frontal de gînduri plin.
Și dacă pe a mării-nfînsă cale
calarghe mari se mai zăresc abia
corăbii, pinze, zvelte macarale
cresc, oglinzite în pupila mea.

VI

Mereu mai ageră-i a omului privire
tot mai puternici ochii vremii mele...
Ei sfarmă azi a nopții-mpotrivire,
și obstacolele dintre om și stele.

Milioanele de sori aprind cărbunii
sîngi ai sistemului universali —
Lumina lor, lumină minunată
Din ochii noștri naște triumfal.

Se stînge noaptea, veacuri nod în scrum
privirile se-adună-mbrășițate
Omul îi spune omului acum
— PRIETENE, TOVARĂȘE, ȘI FRATE!

VII

Aleg, deci, nu trecutul care moare
ci viitorul radiînd printre lumini,
roșul soare
giganticele bucurii solare
ce urcă pe-ale nopților ruini
și înălțatul într-ntrîmpinarea soarelui
ochi omenești.

În romînește de TAȘCU GHEORGHIU

OASPEȚII NOȘTRI

La înnoțita Uniunii Scriitorilor din R.P.R. a sosit în țara noastră cunoscutul scriitor sovietic Vadim Kojenikov, secretar al Uniunii Scriitorilor din U.R.S.S., redactor șef al revistei „Znamia”. Autor al unor valoroase lucrări în proză, V. Kojenikov este cunoscut cititorilor noștri prin romanul „Vi-l prezint pe Baluev” — apărut în traducere romînească în colecția „Biblioteca pentru toți”.

Romanierul polonez, binecunoscut cititorilor romîni din traducerea apărută în editurile și revistele noastre literare Jerzy Putrament, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor polonezi, ne vizitează țara ca oaspete al scriitorilor romîni. În același timp a sosit și criticul polonez Hary Malinowski.

La cadrul acordului dintre Uniunea Scriitorilor din R.P.R. și Uniunea Scriitorilor din Vietnam, a sosit în țara noastră poetul Tchinh Huu.

Karel Jonckheere, poet belgian de limbă flamandă, este din nou oaspete al țării noastre. Cunoscut cititorilor din traducerea apărută în revistele literare, Jonckheere este un bun prieten al Romîniei. El lucrează acum la întocmirea unei antologii de poezie romînească în limba flamandă.

Dr. Maria Vailati, conducătoarea centrului de documentare de poezie „Poetis” din Milano, însoțită de criticul literar și eseist Guido Samonella, se află de cîteva timp în R.P.R., ca înnoțai al Uniunii Scriitorilor.

COMITETUL DE REDACȚIE

Teodor Balș; Ov. S. Crahmăncianu (redactor șef adjuncți); S. Domlari; Ștefan Gheorghiu (redactor șef adjuncți); Eugen Simion; Al. I. Ștefănescu; Tiberiu Ulan (redactor șef); Haralamb Zîncă (secretar general de redacție).

În romînește de AUREL LAMBRINO

V. SADIN (U.R.S.S.)

Montarea sonetei